

milli gençlik

İkinci Sanat Hareketi - Aylık mecmua

Mütegalibelerin Şatosu
Tevhid Akidesi ve Tahassürümüz
Çağdaş teknolojinin aciziyeti
İnsanca yaşama Nizâmı
İslâmda içtimâî adâlet
Vakıf müessesesi ve Türkler
Bilmeceler biter artık
Akıl, harf, koleksiyoncu, mimar
Mustafa Kutlu ile bir mülâkat
İslâmda vergi
Suçlu kim
Bir haberdir senden beklediğim
Çok sesli bir ölüm üzerine
Yağmur altında
Tedâîlerin içinden

Aralık 1976

Beş lira

Sayı : 16

Millî Gençlik

Millî Sanat Hareket - Aylık mecmua

MİLLÎ TÜRK TALEBE BİRLİ-
ĞİNİN AYLIK NAŞİRİDİR.
20 Aralık 1976 Sayı: 16 Dönem: 5

Yazı Kurulu Başkanı: Millî Türk Talebe Birli-
ğinin Genel Başkan
CEMALEDDİN TAYLA

Yazı İşleri Müdürü:
Zİ BAYRAKTAR

Yazı Sekreter: **EKREM KIZIL-**
MEHMET AKYIL.

Reklam ve Reklâm: **HÜSEYİN**
ÇAMAN

Yazı Şefi: **MEVLÛT İPEK -**
STAFSA ŞAHİN

Yazı Kurulundan yazırlar mes'uldür.
Yazırların yazıları basılmı ve ya
basılmı iade edilmez. Yazı ve
ve ya, kaynak gösterilmeden
basılamaz.

Abone: 50 TL. Aylık 30 TL.
İlanlar tarifeye tâbidir. Pos-
ta adresi: 20092150. Dizgi-Baskı:
Millî Gençlik Vakfı Matbaa İş-
letmesi.

MİLLÎ GENÇLİK: Başyazı, Mütegalibelerin
Şatosu.

CEMALEDDİN TAYLA: Tevhid akidesi ve
tahassürümüz.

ALİ YENİYURT: Çağdaş teknoloji (!) ac-
ziyetini bir kere daha ispat etti.

EMİN ULUDAĞ: İnsanca Yaşama nizamı.

FAZLI VİDİNLİ: İslâmda içtimai adâlet.

VELİ ARAS: Bilmeceler bitir artık / şiir.

VAHİT CABUK: Vakıf müessesesi ve Türkler

RÜŞTÜ ECEVİT: 61. Sene-i devriyesinde
M.T.T.B.

M. ATILLÂ MARAŞ: AKIL-HARF-KOL-
DEKSIYONCU - MİMAR / Şiir.

MİLLÎ GENÇLİK: Mustafa Kutlu ile Bir
mülâkat.

H. FEHMİ ULUS: Bir haberdir senden bek-
lediğim / Şiir

ŞEHMUZ DURGUN: Asr'ı kargaşalığa iten
mefhumlardan akıl ve zekâ.

SEYFULLAH SANCAKTAR: Suçlu Kim?

YUNUS EMRE: İslâmda Vergi.

MAHMUD EL-MAHİ: Yağmur Altında/çe-
viren, Ha-Fe / Şiir

AHMED SARIKAYA: Nefsimizde değil.

İSMAIL BORLAK: ÇOK SESLİ BİR ÖLÜM
Üzerine, Kitap tahlili.

AHMED KURUCUOĞLU: Tedaillerin İçin-
den/hikâye

FEVZİ BAYRAKTAR: MUSAHABE.

BEYAN-I İTİZAR

O içinde bulunduğumuz günlerde yarası sarılmayacak, derin izler bırakan aramızdan ayrılan, —fakat bugün manevî şahsiyetiyle kendimizden daha yakın olan— şahsiyetti. O'nun âzerinde, hiçbir şey söylenmezse, kalemler oynamada diller tutulsa yine kalplerdeki silinmezliği, dimağlardaki eskimezliği, tarîkete solmazlığı ve mazideki derinliği ile dipdiri kalacaktır.

Evet hayat nizamımızda, hal ve tavırlarımızda bir değişikikten veya bir bezzerlikten bahsedilince tek kelimeyle halet-i ruhiyyesinin meydana getirdiği mazzam âbidesine müracaat edeceğimiz, Milli Şairimiz Merhum M. Akif Ersoy hakkında mecmuamızın tavassutu ile okuyucularımıza ve efkâr-ı umumiyeye bir şey aktaramadık. Elimizde olmayan bu nakis tavrımızdan dolayı özür dileriz. Merhuma Rahmet niyaz ederiz.

Millî Gençlik

MILLÎ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ

Eğitim Müdürlüğü

ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ÜYELERİ ve TEST UZMANLARI DENETİMİNDE ÖDD ve DSPUNLU TEST EĞİTİMİ

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLIK

FEN EĞİTİMİ

fen ve genel yetenek

GECE - GÜNDÜZ ÖĞRENİMİ
LİSE SON SINIFLAR İÇİN
CUMARTESİ-PAZAR PROGRAMI

Her ayın birinci ve üçüncü haftalarında
Gece-Gündüz
Lise son
Devreleri açılır

- Yurt temin edilir
- Broşür isteyiniz!

Mür: MTTB. Eğitim Müdürlüğü Bab-ı Ali Cad. No 37 Cagaolu / İST. 26 36 24
Tel: 26 69 24

başyazı

MÜTEGALLİBELERİN ŞATOSU

Münevverimiz ve ulemamız böyle giriyordu yeni medeniyetine :

— «Zamân zamân-ı terâkkî cihân cihân-ı ulûm» / «Cihân-ı fennde büyük bir şeref, büyük bir şan» / «Ziyâ içinde koşun bir halâs-ı meşkûra» / «Bize hürriyeti, milliyeti, insanlığı sen öğrettin» / «Ettin âzâd bizi olmuş iken zulme esir» / «Cehlimiz sanki idi kendimize bir zencîr» / «Ebnâ-yı beşer birbirinin kardeşi» «Can kardeşi, kan kardeşi, şân kardeşiyiz biz» / «Gençler bütün ümîd-i vatan şimdi sizdedir.» Bir imânın ve irfânın kâl'ası zorlanıyordu. Hakka, hukuka ve umrâna o günden itibaren hücum başlıyordu. Namusa yani, ilme ve hâfızaya saldırılıyordu. Onlar için var olan her şey silsüpürdü. Kanunlarını kendileri koyuyorlardı. Ama bir şartla, terörle yani derebeylikle. İstikbâlimiz, talihimiz o günden itibaren şatonun duvarlarıyla çevriliyordu. Bundan sonra her derebey bu şatoda kılıncı kuşanacaktı.

Ama yabancı kaldıkları halka; «terâkkiden» «ulûmdan» «fenden» «kuruluştan», «insanlıktan» «ışıkta» ve «kardeşlik» den bahsediyorlardı. Her genç bu çengele takılacaktı muhakkak. Halkla nasıl kaynaşılırdı? Eğer olmazsa silaha sarılmak gerekti.

Eğitim müesseseleri, bu faaliyetin dizginlerine hâkim olabilmek için fethedilmesi gereken yegâne yerdi. Bu mütegalibeler ordusu, genç hâfizaları, girdikleri talan medeniyetinin sun'î umdeleriyle —İlim, fenn, hürriyet, insanlık, kardeşlik v.b.— büyülüyorlardı. «Ümîd-i vatan şimdi sizdedir» diyerek, kendi fillilerine mirascı arıyorlardı. Daha nice böyle vaatlerle uyutulup, eğitilmedi mi gençlik? Resmî ideolojiler temellerini bunların üzerlerine tesis etmedi mi? Bu cemiyet «inanınların ancak kardeş olduğunu» biliyordu. Bunların düstûrları ise «ebnâ-yı beşerin kardeş» olduğunu ilân ediyordu. Daha doğrusu kabûl ettiriyordu.

Ordu hep mağlup oluyordu. Ama bu geçiciydi. Asıl felâket dizginler, derebeylerin eline geçmesiyle koptu. Yâni bir medeniyet yağmalanıyordu. Halk bunu çok iyi biliyordu. Halk vicdanı iyiyi kötüden çok güzel bir şekilde tefrik ediyordu ama. Gel gelelim köprülerin başı derebeylerce tutulmuştu.

Halka ne demesi gerekirdi. İşlediği cinayetleri nasıl meşrûlaştırabilir ve nasıl karanbole getirebilirdi. Bunlar yazıya geçer munisleşirse, yani kitabî olurlarsa; saltanat payidar demekti: Teceddüt. Mutlak teceddüt ile.

Çırağan baskını, 31 Martlar, Bâb-ı âli baskınları... yarınlar için köklü birer prova idi. Sarıklı ihtilâlcî mollalar, beşik ulemâları, talebe-yi ulûm derebeylerin kılınıcı olmuştu. Mes'ele gelip, talebe-yi ulûma, müderrise ve Darülfunûna dayanıyordu. İşte bunların altına birer çizgi çekmek gerekiyor. Yarının idarecileri de bu şatonun antetini taşıyacaktı. Öyle ya az çok da olsa eşkiyâ olmalıydı. Ona ilim verilmemeliydi. İlim bizzarûre ve hâliyle insanı olgunlaştırırdı. Onu tefekküre, tetkike ve tevazûya iterdi.

Bin senelik iman medeniyetinden az çok esintiler vardı: Müderriste. Darülfunûnda. Dolayısıyla yeni medeniyete ayakbağı olabiliyorlardı. İşe temelden başlandı: Müessesenin adı üniversite oldu. Tedrisatın adı öğretim oldu. Kant, freud okutulacak J. Jak Ruso baş tacı edilecekti. Müderris, hoca; profesör oldu. İdareci, müdür; rektör dekan oldu. (rektör: recteur: üniversite reisi, rektör. Jezuit mektebi müdürü. Bretanya'da: köy papası. Bk. İsmail Hami Danişmend, Fransızca - Türkçe Resimli Büyük Dil Klavuzu Cilt II, Kanaat Kitabevi, İst), (dekan: decan: eski yunanlılarda onbaşı bk. — a.g.e.) Asıl belâ bundan sonra kopacaktı. Aslına bakılırsa niyet ve gâye ortada iken, mes'elenin tahliline hiç lüzum yok. Yoktur...

Ama biz neticeler üzerinde az çok durmak isteriz :

DÖRT

Hangi vaadlerle lağvedilmişti. Lağvına müncerr olacak esbâb-ı mucibe neydi. Tarihçesi nedir, bugün ne vaziyettedir? Herşeyden önce umumî efkârâ hesap verilmekten şiddetle kaçınılmaktadır. Hani vatanın ümîd bağladığı gençlik? Taleb eden, arayan susayan ve yaratan bir gençlik yerine; nefret eden, kopyacı mukallid, yağmacı, talancı, beyni kabuklaşmış, sloganı, eşkiyâ, terörist, leninci, maocu, marxçı kısacası, derebey namzedi bir gençlik yetiştirildi: Tam derebeyliğin şanına yakışır şekilde. Hele bunlar bir de muhtariyetle tescillenirse.

Avrupa'daki talebe hadiseleri bizimkiler için bir emir oldu. O gün bu gündür hâlâ terü tazeliğini muhâfaza ediyor. İşin feci tarafı 12 Mart öncesi bu şatoya devlet bile giremiyordu. Nerede «nizâm-ı âlem» için hiç bir sınır ve mahremiyet tanımayan ecdâd! Nerede o günlerin ve bugünlerin emniyet gücü. (tabii adına emniyet denilirse) Yıllardır kanun hâkimiyetinin kurulamadığı, her şeyden münezze, müstağni ve müberrâ (!) namuslu ilim yuvası (...) Üniversite muhtariyeti. Derebeylik saltanatı adına bu hafta esaslı bir maske oldu.

Her gün biraz daha pespâyeleşen ve gerileyen, ilmin ve ahlâkın kıstası olan bu müessese, korkunç bir ruh canavarlığı yapmıştır. İlim bezirgânlarının ilmî gerilikleriyle, hukukî zaafıyla, idarî yolsuzluklarla çöküntünün eşiğine gelmiştir. (Araştırmalar yapan nobele lâyık bir ilim adamı çıkmış mıdır? göstersizler!) Bünyelerinde millî bir nefese bile yer vermemişlerdir. Nerede bir hâdise olmuşa; orada mutlaka, saltanatlarını halledâr edecek millî bir esinti vâki olduğundandır. O nefesi anında yok etmişler ve curcuna koparmışlardır. Kendi üstünde hiçbir kontrol ve murakabe tanımayan mes'ûliyetsiz, keyfî saltanatın tahakkümü; ortaçağ derebeylerini geçmiş olup, duvarlarını ve kapılarını çağa, feryâdlara, halka kapamış, bu haliyle modern bir aşiret hayatı yaşamaktadır. Maddeten ve mânen millete çok pahalıya malolan bu ihanet dolu icraatlar, derebeyce çevrilen: politik ve «izm» (...) li entrikâlar, ticaret metayı haline getirilen dersler, diplomalar... İlim, haysiyet ve namus adına ar edilecek vaziyettedir. «Öğretim üyeleri, derslerine geç girmiş veya gelmemiş hiç aranmaz. Müfredat uygulanmış, ilim şunu teklif ediyormuş... hele hiç mühim değil. Dersler tamamlanmış veya tamamlanmamış, imtihana gidilmiş, enterese etmez, istenilen geçer, istenilen bırakılır. Sık sık araştırma bahanesiyle Avrupa'ya, Amerika'ya seyahat yapılır, ve dersler asistanlara bırakılır. Olmazsa boş geçer ne olacak ki... Talebe yetişmiyormuş: bağlayıcı değil. Tarihi inkar ediyorlar ya... Zaten biz de onu istiyorduk. Yahu mektep kapalı, kan gövdeyi götürüyor. Aman sen de umurumda mı. Paramı alıyorum ya. Arabam var, katım var, yazlığım... o da var, şöretim de var, mevkiim

de var. (Ama eserin... susas...) Maalesof ve maalesof, bütün yollar ve neyi sömürmekte birleşiyor.» (Dünyanın neresinde görülmüş ilmin, hayatın dışına itildiği ve müesseselerin kapatıldığı. Hele bahsettiğiniz şu çağda. Zamanı gelince, ilerici havalı keşiflerinizi Cevabını biz verelim: Ka bile hayatı yaşayanlarda ve derebeylerde olur.)

Şurası unutulmamalıdır ki, tefessüh etmiş olan bu müesseseler, üniversite reformlarıyla da ve bu yoldaki çabalarla da asla diriltilemezler. Millet baktığı bu anarşi yuvaları, tedirginlikle takip ettiği hadiselerin kuluçkalandığı bu müesseseler istikbâlimizi bugünden batırmışlardır. Ekvator ormanları bile buralardan daha emîn durumdadır. Bu, onların tabii bir hâlicesidir ki, okuma yazma bilmemek bir kurtuluş olarak tercihe şayan hâle gelmiştir. Seks ve cinâyet kabînlere haline getirilen bu yuvalar lâğvedilmelidir. Bugün için bunlar, iç ve dış görünüşleriyle, menfi bir tavırla kabuk bağlamışlar, inceleme ve hamleden bîhaber kafalarıyla ve bizzat mevcudiyetleriyle İrfâna ve tekâmüle manidirler. Bin yıllık medeniyetin ve mazinin mezarını bunlar kazmaktadır. Geleceğe nasıl örnek olabilirler bu halleriyle? Ve nasıl milleti temin edebilirler?

— Üniversiteler açılmadan, kapatıldı. Yine maaşlar işliyor. Binlerce Anadolu gencleri tedirgin vaziyette bekliyor. Millet vergi veriyor. İlim-kültür ve medeniyet çarkları işlemiyor. Sormak lâzım işlenmesi gereken derslerin kaçında kaç işlenmiş. Bir taraftan Anadolunun çeşitli yerlerine bu müesseselerin temelleri atılıyor veya öğretime açılıyor. Güyâ eğitim yaygınlaştırılıyor. Bir nevi yığın eğitimi veriliyor. Eğitimde fırsat eşitliği gerçekleştiriliyor. Bak: herkesin elinde üniversite diploması var denilecek. Dünyanın en çok okuyan insanı olacağız (5000 adet basılan bir kitabın senelerce satılmadığı ve çok okunan bir ülke) denilecek. Problem büyüyor. Kısacası yangın ve hastalık yurt sathına iyice yayılıyor. Afetin önüne geçilmiyor.

Nasıl kapatılabilir üniversite? Neden ders görülmez? Niçin can ve haysiyet emniyeti tesis edilmez? Bunlar derebeyliğin tabiatında yoktur da ondan.

İddia ediyoruz ki, kapatmakla veya mektep açmakla mes'ele halledilmeyecektir. Bu şato saltanatı ve mütegalibeler, millî maziye dönmekle, millî İrfanla ve iman medeniyetle toz olacaklardır. Aşk ve sabırsızlıkla idealist, imanlı ve İrfâna susamış, gerçekten «millî eğitimi» tatbik edecek gençliği bekliyoruz. Geleceği bekliyoruz. «Millî gençliği» bekliyoruz.

«İnananlar ümidlidirler.»

«TEVHİD AKİDESİ VE TAHASSÜRÜMÜZ»

Cemaleddin Tayla

M.T.T.B.
Genel Başkan

Birleştirmek, bütünleştirmek, birlik ve beraberlik mefhumları ne kadar güzel ne kadar da cazip; fakir, zengin, çirkin, güzel, sağlam sakat demeden, bir nokta etrafında veya bir çatı altında toplanma hissiyatı. 1916 yılından 1976 yılına kadar tam altmış yıllık bir mâzinin içerisinde merhale, merhale tekrarlanan ve idamesi üzerinde nihaî bir hükme bağlanan telâkkiler... «İttihat ve terakki» cemiyetinden «İslâmcı Gençliğe» kadar terkelenen lâflar... Hepsi altı sütûn üzerinde kurulmuş bir binada ve onun duvarları arasında kıymet kazanan mefhumlar. Altı sütûn düşündürüyor insanı; acaba uzuvlar arasında bir bağ mı kurulmak isteniyordu? Bu imajla hareket tarzı bir hedefle tespit edilmek mi isteniyordu?.. Ve böylece hangi noktadan nereye gelinmiş. Bunların ötesinde, mezkûr sözlerle ihata edilmek istenen M.T.T.B. kuruluş maksadına ne zaman kavuşmuştur? Bugün hangi noktadadır? Bundan sonra ne yapılacaktır? Bu sualler sadece sorulma maksadıyla kalmamalıdır. Cevaplanmalıdır ve hareket tarzında bir yenilik arzetmelidir.

M.T.T.B. Cumhuriyet Türkiyesinden daha köklü bir maziye sahip olmasına rağmen, gelişen Türkiyede sözü ve yapısı itibarıyla M.T.T.B.'nin 1960'lara kadar stratejisi ne idi malûm M.T.T.B. 1960 yılından bu yana hedefini tesbit etmek babında mücadeleye başlamış ve 1965'den sonra artık M.T.T.B. kuruluş maksadına ve bunun ötesinde esas hizmet etme noktasına hızla yaklaşmakta olduğunu tebarüz ettirmiştir. Bugün türlü badirelerden sonra M.T.T.B. derken onda bir aslı hüviyet esrarını görüyorsak burada bir incelik vardır bir hususiyet vardır öyleyse...

Millî Türk Talebe Birliği'nin her kelimesi üzerinde bir haşmetin bir zarafetin simgesini görmek mümkündür. Her kelime üzerinde ehemmiyet atfedilecek hususları tesbit etmek ve onları kıymet hükmüne rabt etmek gerektir. Ve hususiyetle «Birlik» kelimesinin yani «tevhid» esasının menşesinde yatan manâları halet-i ruhiyyemizde görmek, yaşamak ve icra etmekle mükellefiz. Vahidun esasına müteallik, muvahhit neticesini tevlid eden bir meş'ale olmalıyız.

YEDİ

Millî Türk Talebe Birliği, yıkılanı kaldırmak, bozulana düzeltmek, kılana rabtetmek, dağılıanı toplamak, azim ve kararlılığı ile hizmet gayesi idame ve onu zirve noktasına bağlama mücadelesini vermektedir. Onun mensupları dünya zevklerinde, maddî cazibede, gözleri olmayan, mevki ve servet hirsini düşünmemiş, hak ve adâlet üzere hareket eden bir cemiyettir. Fân-i vücutlarını ebedî âlem için vakfeden bir topluluktur.

Bir buçuk asırdan beri çalkantıların, dağınıklığın, zavallılığın, tam mânâsıyla tebarüz edip gittikçe batan yok olan bir Türkiye varsa hal çaresinin —bu olmadı bu, bu da olmadı bu— tipindeki oyalamalarla neticeye bağlanmak istenmesinden doğan acı gerçeklerdir.

Geleceğe ümit bağlarıyla gözlerini açan genç kuşağa «Tarih; insanlığın eski ve karanlık günlerinden masallar uydurarak bizi uyutan, başı belirsiz bir geçmişte, ayağı ne olacağı bilinmeyen bir gelecekte sürünen kâdid bir heykeldir. O biraz filozof, biraz sırtlan ve bütün kabalığı ile bit hortalaktır. Ne zaman bir şanlı ordu geçse, dalma kan saçan bir bulut yolunu gölgeler. En başta kanlı bir bayrak ve kanlı bir taç ve sonra kana bulanmış tahrip aletleri; Mızrak, yay, kılıç, topuz, balta, mancınık, top tüfek sapan... Ara yerde kanlı komutanları ile savaş erleri. Sonra artık alay alay esirler. Bir muzaffer on mağlup. Çiğneyen kanlı, çiğnenen ayıplanmış Kahreden alkışlar, gururluya secde edilir; kerem, zaaf ve alçaklıkla bir tutulur. Doğruluk gönülde yok, yalnız dudaklarda kalmış, hayır ayaklarda ve şer kucaklarda... Din şehit ister, gök kurban; her zaman her tarafta kan...» (Fikret'in Tarih anlayışı) Materyalist; mazi hal ve ati gerçeğini bilmeyen ve bilmediği gibi çaresizlik girdabında mahv olup iflâs eden bu felsefe takdim edilirse netice ne olur?

İslâmdeki eğitim metodları apaçık dururken, nefsanî his ve arzularıyla şuarsuz ve mes'uliyetsiz bir hürriyet anlayışını ve medeniyet denen korkunç asık suratı farkedemeyen, hele muhtariyet denen hayalî şampanyayı yudumladıkça tesadüfen girdiği konforlu meyhanede büsbütün sarhoş olmuş günümüz gençliğinin şu boşa giden zamanları ve masumca bunların ötesinde mürüvvetler ümidiyle, mefkûreler âleminde mesajlar bekleyen anne-babanın durumu ne olacak? Bunun mes'ulleri kimlerdir? Bunlar nasıl izah edilecektir?

İşte bu ve bunun gibi, sualleri kendi karakterine ve fitrî melekesine dayanarak cevap arayan İnsanoğlu; maddenin üstünlüğü alanındaki sevinçli ve ona kazandıracak avantağı bir tarafa itip madde saltanatını yıkmaya ve onu manâ hakimiyetiyle kalm kılma temayülünü gösterecektir. Öyle ya; atom İnsanoğlunu mutlu mu kılacaktır? Yoksa bir anda bütün kâinatın düzenini değiştirip onu ebediyen yok mu edecektir?

Hûlâsa insanlık, her başı ucunda kendisini amansız bir Robot'un beklediğini farketmiştir. Sarsılan ve kendini kaybeden dünya yani beşeriyet, teknolojinin sağladığı kolaylıkla kendini avutmaktan başka ne yapıyor ki?... Böyle bir mekân ve zemin arasında, Türkiye çarelerini nerede bulacaktır? Onun ayrı bir hususiyeti vardı tarihte; o hususiyet kaybolup gitmiş midir. O aranıp bulunmaz mı?

Oysa, asırlar geçse, şartlar değişse, ebediyete kadar değişmeyen bir nizam vardır. Hal çarelerinin zirveleştiği — neyin yoksa, neyi arıyorsan, onu orada bulabileceğin, prensibi ile teessüs etmiş — ilâhî bir sistem vardır. Bütün çaresizlikleri tek nizama bağlama kânunu vardır. Bu tenzih edilmiş, tesbih edilmiş nizamın ne suçu vardır ki; ondan kopmak ondan feragat etmek, ondan ürkmek —kasden yada masumca— gafletini şen'i arzular niyetine kendimize hakim kılıyoruz? Tekrarlamak gerekir, çareleri başka yerde aramanın zavallılığı ile kendimizi heba etmeyelim. Şunda bunda deyip hakimiyetini sürdüren küfrün esaretine kapılmanın zamanı geçmiştir artık. Zararlar üzerinde yol takibetmenin idame mücadelesinden, bu basitlik ve gafillik pespayesinden kurtulalım.

Sözde islâmî, beşeriyete hakim kılma mücadelesini vermek isteyip, negatif yönde ona sırt çevirmek gafletinde olanlara da dedâi ediyoruz. Cihat farzdır deyip, ilk etapta farziyet kazanan emirlerden feragat etmek ve bu meyanda küfrün ve nefsin esaretine gark olma itinâsını göstermek islâmın şanından mıdır? bu ne fütürsuz bir tavır.

Cihat derken, sadece nefsi tatminden öteye gidemeyen bir tavırla kalabalıkların zabtedemediği heyecanın kurbanı olmak, nefisle mücadele masasına oturup kendimizi bu mücadelede mağlup etmek düzenin ve itihâl malı fikirlerin müdafiliğini yapmaktan başka bir şey ifade etmez.

Topla, tüfekte cihat etmekten kolay ne var ki, adına da cihat denirse. Mü'minler topla tüfekte hûlâsa kaba kuvvetle islâmiyeti başkalarına kabul ettirme yoluna giderlerse islâmiyet'in hakim ve tek din olduğu ilâhî düstür olduğu, hususunda başka dünya görüşlerinden (!) ayrılacağı nokta neresi olur? Islâmiyetin karakterine ve tabiatına uyar mı?

«Siz iyiye çağıran doğruluğu emreden ve fenalıktan men eden bir, ümmet olunuz. İşte başarıya erişenler sizlersiniz. (Âyet, Ali İmran: 109)

«Rabbının yoluna; hikmetle güzel öğütle çağır. Onlarla en güzel bir şekilde tartış...» (Âyet, Nahl: 125)

Evet bunları manâlarıyla canlandırmak, kıymet hükmüne bağlamak zamanı geçmişmidir? Asla, ifadelerimiz kesindir, yenidir, tazedir ve ebedidir. Zira onları ilâhî bir kuvvet'in tedaisinden başka bir şekilde ifade etmek veya söylemek gibi abesle iştigal etmiyoruz...

Hak ve Bâtil eşit olamaz. Ancak üstünlük arzeden mefhum kendi hakim ilân etme yolunda merhale merhale ilerlemektedir; tarihte olduğu gibi. Ne zaman ki şartlar fikri atmosferden çıkıp tebliğ metodu şiddet noktası ile karşı karşıya bırakılır —ki bu İslâm esasından doğmaz— o zaman silâh; yıkıcılıkta değil yapıcılıkta, insanları helâkta değil, doğrudan itmekte, bir birleriyle boğuşan bir nizami insanlara şamil kılmakta de saadet ve refahı bulmakta kullanılacaktır.

Dünya bir arayış sahnesidir. Bütün tezatlar bir arayış ve tahassür içerisinde antitezini bulma mücadelesini vermektedir.

Cehalette bir abide olan; ilimde irfanda doğacağı anı kavuşmanın aşaklık hissiyle mahkûmiyetin zirvesinde olan; azamet, ihtisamın tevhid hür basamağına adım atma zamanını bulmanın, inkârda, küfürde bir uyanık olan; imân'a ve inanç akidesine vuslat gününü yakalamanın, her şeye de bir çilenin, bir ezikliğin mahkumu olan ve bir karanlık çerçevede kaybolan; aşkın ve irfanın tevlid edeceği matlûbu bulmanın, bir tenevvürün akâmî lâmeline ramolmanın, fitne ve fesatlarla, itratta, dağınıklıkta hat safhada ulaşmış olan; toplanmanın, birleşmenin ve bir hakikat çağının doğuracağı «tevhid esasına» uymanın mücadelesini mücahededesini vermektedir, vermektedir...

Bugün bir gençlik, bir cemiyet, bir ordu tek noktada birleşiyor bir tek altına giriyor ve bir insan üzünün tek merkezden idare edilmesi gibi tek kalp olabiliyor, hareketlerde aynı tempo ile mukabele ediyorsa «tevhid akidesinin» teessüsünden başka ne olabilir. İşte, Millî Türk Talebi Birliği böyle bir gerçeğin böyle bir hakikatin adıdır, remzidir, ifadesidir.

...Ve ey kaybını ararken hüznünü ifadede aciz bir çağın, bozuk imkânâtını teşkilde bir inkılâp noktası ve zirvesi olan M.T.T.B. li! ey inanç gençlik! hizbin ve ifratın açtığı «bab-ı Âli'yi» kilitleme zamanı, mühürleme ve zincirleme vasatı gelip çatmıştır. Tahassürlerinde dikkati çektiği hususiyetler gerçeğe kavuşma yolunda merhale katedip hedef noktasına varma zamanı gelmiştir artık. Bütün insanlık, Âlem-i Beşeriyye tek kâğıtla meyle bir küfr olarak tesmiye edilse bir hüsrân ile ifade edilse de sen için bir muzafferiyet bir nûr vaad edici müjde vardır.

Çağlar aksa, insanlık değişse, dünya titrese medeniyetler yarış alanını ve rekabet sahasını kana bulasalar da senin için bir değişiklikte bir yeisten bir kuruntudan bahse yanaşılabilir mi? bu hususta mügalat lara yer verilir mi? Zira topraktan tekevün edip tekrar toprak olmak mahkûm olan vücudunda ve onu tamamlayıcı niteliğinde «ilâhî bir emilî olan «halet-i ruhiyende» «İslâmiyet ve onun esasları» hakimiyet arzeden orada zirveleşirse...

Çağdaş teknoloji (!) Acziyetini bir kez Daha ispat etti

Ali
Yenyurt

Geçtiğimiz günlerde bir felâket idrak ettik. Doğuda Van ve çevresinde oldukça şiddetli bir deprem kaydedildi. Bu hadise insanları, basını T.R.T.'yi doğuya koşturdu, bütün insiyatifi oraya çevirdi. Aczin, sefâletin, hiçliğin, çaresizliğin doruğuna varmış olan doğulu bu şekilde de olsa ancak hatırlandı.

Herkes meseleyi sosyal ve ekonomik açıdan ele aldı. Oysa inanandaki aksülamel bambaşka. Sebep, hadise ve netice bize göre metafiziktir. Doğu'nun saf imânlı insanlarını, binlerce kişiyi, gülen, konuşan, ibadet eden binlerce insanı Kudret-i İlâhi aramızdan çekip aldı. Akli selim korkunç bir hassasiyetle ürpermeli ve İlâhi bir endişe ile kendine gelmeli. Kudret-i İlâhi hiçbir zaman bu kadar aktüel olmamış ve hiçbir müessir bu kadar aksülamel meydana getirememiştir. Van'da hayatla ölüm çarpışıyor. Ve bu çarpışmanın en sembolik yönünde ölümün en çok çocuklara galebe çalması. Kudret-i İlâhi sanki bu menhus havayı tam manasıyla ci-

ONBİR

ğerlerine çekmeden, tamamen mikroba garkolmadan onları kurtardı, Cennetine aldı. Varto depremi bilhassa çocukların kurtuluşu ile sembolleşmişti. Bu tam tersi; büyük bir hikmet vesilesi. Bir de şu noktada: umumî olarak bakacak olursak, son yıllarda bütün dünyada bir deprem hareketli göze çarpmaktadır. Bunu müşahhas bir şekilde yer kabuğunun hareketleri olarak niteleyebiliriz. Ama mes'elenin bir de mücerred cephesi var. Sahib-i Kudret insanlara ihtar ediyor ve mutlaka dâvet ediyor: «Benim gazabımdan hiçbir şekilde kurtulamazsınız, bana inanın ve güvenin ki azabımdan emin olun» diye işaret ediyor.

Depremi sosyal ve müşahhas açıdan ele alalım yine mücerrede verdiğimiz; 10 derecelik depreme mukavim yerleşme yerleri yapalım. 12-13 derecelik depremlerin olmayacağını kim temin edebilir? Hangi derece dayanıklı olarak yapsak bir üst derece şiddetinde deprem olabilir. Burda hiç kimse garanti edemez. En büyük çare ve ilâç sabır ve tevekkül. Yaşlı anlaşılmasın, elden geldiğince tedbir almak lâzım. Yapılar daha sağlam ve mukavim yapılmalı ama yapıdan evvel insana en yakın olana güvenilmeli, maddî her şeyden yakın olana. Son söz onun çünkü...

Deprem hadisesinde eksiğimiz, tedbirsizliğimiz, suçumuz büyük. Anı deprem sonrası yaptıklarımız özrü kabahatinden büyük dedirtircesin Herşey olup bitti meseleyi anlamamakta hâlâ ayak diriyoruz. Azrail paniğine kapılmış zavallıları panikten paniğe sürüklemek onların ölümlerinden hayasızca hem de resimleyerek bahsetmek için inkâr kuşları, gazeteciler yarışıyorlar adetâ... Sosyal medya laflar ediliyor depremin ekonomik yıkıntıları tartışılıyor. Açık oturumlar düzenleniyor. Sorunlar (!) tartışılıyor. Ve bizde bu paniği ateşi körüklercesine çoğaltıyoruz. Van'da hayatla ölüm çarpışıyor. Bunu idrak edebiliyormuyuz acaba? Tonlarca enkaz altında dipdiri kalan yavru hangi sosyal ve ekonomik sebeple kurtulmuş? 12 kişilik ailesini kaybeden babanın acısını hangi sosyal ve ekonomik yardım dindirebilir. Susmalı her işimizi oradaki kardeşlerimizi incitmeden sessizce yapmalıydık. Onlar bizim sessizliğimizden ilham alarak Rab'larına sığınacak ve böylece maddî cephesi ve acısı peyderpey karşılanmakta olan —ki milletimizin bir reaksiyonu olarak ortaya çıkan büyük yiyecek giyecek ve para yardımları tam manasıyla, süzülmeden yerine ulaşırsa birkaç Van birden ihya eder— depremin manevî acısını unutacaklardı.

Doğu'daki mü'minin başına gelen felâketten batı'daki mü'min müdarip olmalı gerekli ruh yakınlığını tesis edip kardeşini manen onarmalıdır. Van'ın yerine daha büyük daha sağlam bir Van kurulur ama kalanla gerekli samimiyetle avutabilmek. Ve bu büyük hadisenin perdesini kaldırıp arkadaki sırrı ve esası görüp ders alabilmek. İşte büyük mesele...

ONKI

Allah rızası için dul ve fakirlere yardım eden ve Allah yolunda cihad eden kimse geceyi ibadetle gündüzü oruçla geçiren kimse gibidir. (Buharî - Müslim)

ONÜÇ

İNSANCA YAŞAMA NIZAMI

Emin
Uludağ

İnsanoğlu hayatını idâme ettirebilmek için birtakım faaliyetlerde bulunmak zorundadır. İlk insandan bu yana da devamlı bir çabanın, mücadelenin içinde buluna gelmiştir.

Bu mücadele ve çaba bir yerde yaratılış icabı, insanlarda birtakım farklılıklar meydana getirmiştir. Daha doğrusu insanoğlu kendinin ve bakımakla mükellef olduğu kimselerin geçimini sağlamak için çeşitli yolları başvurmuştur.

İnsanlık tarihinin hiçbir devrinde, yan gelip yatarak, hayatlarını idâme ettirenlere rastlanmamıştır. İnsanoğlu günlük rızkını sağlamak için türlü çabalarda bulunmuştur. Birtakım faaliyetlerin içinde yer almıştır.

Herkes, kendi yaratılışına, kabiliyetine ve durumuna göre, rızkını elde etmeye, kazanmaya çalışmıştır. İnsanlığın geçimini sağlama bakımından şu yollara başvurduğunu görürüz :

- 1 — Tarımla iştigal etmek,
- 2 — Ticaretle uğraşmak,
- 3 — Emeğinin gelirinden istifade etmek, çalışmak...

Hiç şüphesiz el emeği ile geçinme ile, ticaretle veya tarımla uğraşma arasında çok büyük ayırım vardır. Herkesin toprak sahibi olamayacağı, bir ticari işle uğraşamayacağı düşünülecek olursa, ilk zamanlardan bu yana insanoğlunun çoğunun çalışmak yolu ile kazancını sağladığını, hayatını idâme ettirdiğini görürüz.

ONDÖRT

Emeği ile geçinenlerle, ticaret ve sair suretle geçinenler arasında kıyas kabul etmeyecek derecede büyük farkların olduğu her devirde, büyük bir gerçektir. Bu bâriz farktan dolayıdır ki, çalışanlar, bir başka dar tâbir ile belirtecek olursak, işçiler, dalma her alanda ve zamanda söz konusu edilmişler, çeşitli himaye edici veya sömürücü çevrelerin etkisi altında kalmaya adetâ bir yerde bağlı kalır olmuşlardır.

Beşerî sistemler, çalışanların durumlarını iyileştirmek noktasından hareketle birtakım prensipler vaz etme, birtakım tedbirler alma yoluna gitmişlerdir. Çalışanlar da kendilerine baskı yapan, hakkını vermeyen, insanca yaşama seviyesi sağlamayan hâkim sınıfa veya sınıflara karşı bir seri mücadele verme durumu ile karşı karşıya kalmıştır. İnsanlığın büyük bir bölümünün sadece ve sadece maddeden ibaret olarak, bir yaşayış seviyesini hedef alması bir yerde mücadelelerin çok kanlı boyutlara ulaşmasına sebep olmuştur.

Batı'nın «iki yüzünde» yer alan sistemler, her ne kadar işçinin durumunu iyileştirme iddiası ile birtakım tedbirler alma, prensipler ortaya koyma ve bunları tatbik etme mevkiine geçmişlensede, bir yerde ulaştıkları neticenin hiçde parlak olmadığını, çalışan ile çalıştıran veya bir başka tabir ile belirtecek olursak, zengin ile fakir arasında çok büyük farklar meydana gelmesinin önüne geçememişlerdir. Liberal toplumlarda hâkim zengin zümreye karşılık, sosyalist toplumlarda hâkim bürokrasi zümresini görürüz. Bu iki hâkim sınıfın birbirinden sömürü bakımından bir farkı yoktur.

İnsanlık sadece bu iki sisteme tâbi olarak elbette hayatını sürdürmezdi. İnsanlığın kurtuluşunu sağlayan daha doğrusu sağlayacak sistem-sömürüyü ortadan kaldıracak bu sistem, çeşitli sebeplerden ötürü, lâyıki veçhile ortaya konulamamış veya toplumlar o yüce sistemin prensiplerini tam olarak anlayamamışlardı. Bir yerde, belki de insanlık bu anlayamamanın, kavrayamamanın ezikliğini, beceriksizliğinin faturasını ödemek ile karşı karşıya kalıyordu...

Dünya devletlerinin sistemlerine bakılacak olunursa, çok büyük bir kısmının arayış içinde olduğunu, yavaşda olsa, kendi kurtuluşlarını sağlayacak sisteme doğru yaklaşmakta olduklarını görürüz. İnsanoğlu sadece iki sistem arasında tercih yapma durumu ile karşı karşıya kalmadığını, kalamayacağını anlamıştır. Üçüncü bir sistemin varlığını görmüştür. Hızla o sisteme doğru, o sistemin prensiplerine doğru yaklaşmaktadır. İnsanlık kendini nûra götürecektir, kurtuluşa götürecektir nizamı kendi hayatında, kendi cemiyetinde teessüs ettirmek için, inancını bilhakkın yaşamak ve yaşatmak için zorlu bir mücadelenin içine girmiştir. Karanlıktan ay-

ONBEŞ

dinliğe çıkışın yolunu, geçde olsa bulmuş ve o ışıklı yolda yürümenin refaha ve mutluluğa ulaşmanın saadetine ermiştir.

Nedir bu ışıklı yol?

Çağımızda insanları kendine esir eden iki sisteme karşı, insanlık kurtuluşa götürecektir olan yol nedir?

İşçiyi mücadelenin içine itmeden, onu refaha, huzura, insanca yaşama götüren yol nedir?

Dünyanın büyük bir bölümü bu aydınlık yola girmektedir veya girmeye üzeredir. İnsanı sermayeye veya sermayeyi insana zincirle bağlayan sistemler, bu nizam sayesinde geçerliliklerini kaybetmektedirler. Çünkü bu nizam bir hayat nizamıdır, dünya görüşüdür. İnsanı bu dünyada da öbür dünyada da, saadete ulaştıracak bir nizamdır. Buhranda olan çağın insanını, kurtuluşa götürecektir olan bu nizamdır.

Çünkü bu nizam çalışanın hakkını en iyi şekilde koruyan ve hakları en iyi şekilde hak sahiplerine iade eden, toplumda bir denge kuran bir nizamdır.

Bu nizama göre, işçi bir eşya değildir. Bu nizama göre işçi bir robot değildir. Bu nizamda işçi gerçek olarak insanlığına ulaşmakta, inancını yaşamakta, ezilmekten ve ezilmekten kurtulmaktadır.

Zira bu nizam bütün insanları bir kardeş olarak gözönüne almaktadır. Bütün insanlar kardeşlerdir. Bütün insanlar sonunda eşit olacaktır. İnsanları birbirleri karşısında bir üstünlükleri yoktur. Birbirleri ile eşittirler. Birbirlerinden üstünlükleri ancak ve ancak «takva» iledir. Dünya da sadece buradan ibaret değildir. Bütün canlılar gibi insanoğlu da ölümü tadacaktır. Aslına rücu edecektir. Kur'an-ı Kerim bu gerçeği şöyle anlatır: «Her canlı ölümü tadacaktır» (1). İnsanoğlu zengin de olsa, fakirde olsa bir gün ölecektir. Ne var ki, sömürüye ve sefaletle karşı esaslı bir duvar olacak ahirete intikal edecektir. Bir şairimiz bu hakikati şu kıta ile ne güzel belirtmiştir:

«Karşık dağlarda karlı dağ olsa,
Düz ovada mor sümbüllü bağ olsa,
Ağa olsa, paşa olsa, bey olsa,
Yakasız gömleğe sarılır bir gün» (2).

İnsanca yaşamanın, insanlığın birbirini sevmesinin ve toplumda farkların ortadan kalkmasının bir tek nizam içinde teessüs edeceği artık açıktır. Bu nizamın adı İslâm, mürşidi Kur'an'dır. İnançla elele bu yolda yürüyebildiğimiz an, insanlık mutlu yarınlara ulaşacaktır.

(1) Ankebut, 57.

(2) Karacaoğlan.

İSLÂMDA İÇTİMÂÎ ADALET

Fazlı
Vidinli

İnsanı eşref-i mahlûkaat (yaratıkların en şerefli) olarak yaratan onun hangi yolla daha iyi yönetileceğini bilen Allâh'a hamdolsun.

Kâinatın, kendi yüzü suyu hürmetine yaratıldığı, büyükler büyüğü, önder Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Efendimize salât-ü selâm olsun.

İslâmda içtimâî (sosyal) adâlet mevzûuna girmeden önce İslâm'ın demek olduğunu kavramakta fâide umuyoruz.

İslâm! lûgat mânâsı itibariyle; kurtulmak, selâmete ermek, teslim olmak demektir. İstifâhda (dinî terim olarak) ise; ilâhî irâdeye teslim olmak, Hakk'î ve Hakîkatî kabul etmek, Hz. Muhammed'in Allah'dan getirdiği esaslara tereddütsüz inanıp aynen yaşamaktır. O halde İslâm :

HAK ve HAKİKAT İMÂNIDIR: Âmentü'deki esasları içine alır.
SAÂDET ve SELÂMET İLMİDİR: Allah'a gönülden bağlananlar fel bulurlar.

CEMİYET, HUKUK, İKTİSAD ve AHLÂK NİZÂMIDIR: Eşsiz hayat düzeni ancak onunla kurulabilir. İnsanlık onunla emniyete kavuşur.

SAN'AT DÜZENİDİR: Kişi o düzen (sistem) sayesinde ehl-i küfürden ayırd edilir.

HUZÛR ve BEKÂ DUYGUSUDUR: İşte bunları böylece bilmek İSLÂM MEFKÛRESİ'dir. Bunları böylece yaşamak İSLÂM HAYATI, böylece yaşamak İslâm CİHÂDİDİR.

Adâlet nedir? Hukukta; beraberliğe riâyet etmek, zulmü bırakmaktır.

ONSEKİZ

her hakkı hak sâhibine vermek demektir. İtikâta ise; fiil, hareket ve davranışta orta yolu bulmak, doğruluk, kânun karşısında eşitlik demektir.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz «Adâlet mülkûn temelidir» buyurarak her sahada sarsılmaz ve vazgeçilmez ölçüyü insanlığa sunmuştur.

Sosyal adâleti İslâm'dan başka bir nizâmda aramaya lüzum yoktur. «İşçinin ücretini teri kurumadan veriniz» prensibini İslâm dışında hangi sistemde bulabiliriz?

İslâmı sâdece ibâdet ve inanç esaslarından ibâret görmek; dini, kul ile Allah arasında bir bağ olarak tavsif etmek (nitelemek) tamamen yanlış ve bir aldatmadır.

İslâmiyet, pratik hayatta müessir (etkin) olmaktan uzak kalamaz Madî, ma'nevî, dinî ve dünyevî bütün beşer hayatı İslâm'ın faâliyet ve hizmet sâhasıdır. İdâre ve kânun yapma husûsunda din ile dünyayı yek diğinden ayırmayan tek sistem odur.

İslâm kendi kendisinin hâkimi ve efendisidir. «...İslâmın sosyal adâleti zâten sosyalizm'de (veya komünizm'de) mevcuttur» diyerek çürümüş doktrinlere ebedî nizâm olan İslâmı yama yapmaya çalışmak ne Müslümanlığa ne de insanlığa sığar. Kendi kânunları İslâmiyete uymayan sözde Müslümanlar, zavallılar gürûhudur.

İslâm'a çağ dışı görüş, Peygamber Efendimiz'e (hâşâ) çöl bedevisi diyen münâfiklar, sıkıştıkları zaman «elhamdülillah, bizde müslümanız» narağını söylemekten utanmazlar.

«Din ile dünya ayrı ayrı şeylerdir» «Din insan şuûrunu uyuşturan afondur» gibi birçok sapık fikirler, mahiyeti tahkik ve tedkik edilmeden hal edilmiş, müslümanlarca (maalesef) papağan gibi söylenmiş, maymun gibi taklid edilmiştir.

Eğer İslâm dininin, içtimâî hayatta herhangi bir fonksiyonu olmadığını kabul edersek; o takdirde O'nda inanç ve ibâdetin dışında hiçbir hükmü bulunmadığını söylemek zorunda kalırız. Halbuki, İslâmın esâsını teşkil eden Kur'ân-ı Kerime ve Hadis-i Şerif'lere baktığımızda durum tamâmen bunun aksini gösterir. Şöyleki :

•Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?» (Âyet)

•İnsan için ancak, çalıştığının karşılığını görmek vardır.» (Âyet)

•Size harb açanlarla, Allah yolunda siz de döğüşün.» (Bakara 190)

Bu ve benzeri bütün âyetler İslâmın yaşayan bir din olduğunu bildirir.

Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) de hadis-i şeriflerinde :

•Allah, çalışan mü'min kulunu sever» (Kurtubî Tefsirinden)

•Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için çalış, hemen ölecekmiş gibi ibâdette sarıl.»

•İnsanların en hayırlıcı diğer insanlara faydalı olanıdır.»

«Allah rızâsı için, dul ve fakirlere yardım eden ve Allah yolunda eden kimse; geceyi ibâdetle, gündüzü oruçla geçiren kimse gibidir.» (Buhârî - Müs.)

O halde İslâm sâdece âhiret dîni değildir.

Bu mukaddimeden sonra İslâmın adâlet anlayışına gelelim :

İslâmın aradığı adâlet, sevgi, öfke, mal, mevki ve makam sahibinin tesiri altında kalmayan mutlak adâlettir. Yüce Kitâbımız Kur'an-ı Rim'de Adâlete dâir âyetler kesin ve kuvvetlidir.

«Ey iman edenler, adâleti titizlikle ayakta tutan (hâkim)ler ve Allah için şahidlik eden (insan)lar olunuz. (O hükmünüz veya şahidliğiniz) levki kendinizin veya ana-babalarınızın veyahut yakın hısımlarınızın a hinde olsun...» (Nisâ - 135)

Görüldüğü gibi, İslâm, her türlü imtiyazı kesinlikle yasaklıyor. İslâmın ortaya koyduğu hangi doktrinde bu kalde görülmüş ve İslâm başka hangi devirde böyle bir uygulama yapılmıştır, ne mümkün!

«Şüphesiz ki Allah size, emânetleri ehil (ve erbâb)ına vermenizi sanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmeylemenizi emreder.» (Nisâ - 58)

İslâm dîni her sâhada doğruluk ve dürüstlük ister. Bu düstur olmak adâletin ikaamesi mümkün değildir.

«Yetimin malına, rüşdüne erişinceye kadar, o en güzel olanından bir suretle yaklaşmayın. Ölçüyü tartıyı tam ve doğru tartın.» (En'âm - 152)

«Alabildiğine yalan dinleyenler, haram yiyenlerdir onlar.» (İsrâ - 76) «Eğer hükmedersen, aralarında adâletle hükmet. Çünkü Allah let sahiplerini sever.» (Mâide - 42)

İslâmın adâlet anlayışı o derece genişler ki her türlü kötülük, zulüm ve zorbalığı adâletsizlik addeder. Şöyle ki :

«Şüphesiz ki Allah adâleti, iyiliği, akrabaya (muhtâç oldukları şey) ile meyl emreder. Taşkın kötülüklerden, zulüm ve zorbalıktan nehyeder. Ve bu suretle öğüt verir ki iyice anlayıp tutasınız.» (Nahl-90)

«Aranızda birbirinizin mallarını haksızlıkla yemeyin ve kendiniz bile insanların mallarından bir kısmını günah işlemek sûretiyle yemeniz o malları hakimlere aktarma yapmayın.» (Bakara - 188)

Biricik önderimiz, kâinatın efendisi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in bu hadaki hadislerine yönelmemiz, mevzûu kavramamız yönünden bir ehemmiyet arz ediyor. Efendimiz buyururlar ki :

«Kıyâmet gününde insanlardan, Allah'ın en sevgilisi ve O'na en yakın olanı, âdil başkandır. En sevmediği ise zâlim başkandır.» (Buhârî-Müs.)

«Sizi idâre eden kimse, sımsiyah bir köle dahi olsa, Allah'ın kâim ile hükmettiği müddetçe, onun emirlerini dinleyiniz.» (Buhârî)

YIRMİ

İslâmdan başka, insanlar arasında renk ve dil farkı göstermeyen bir nizâm gösterilebilir mi?

Yüce Peygamber yalanı ve yalancı şahitliği şiddetle yasaklar.

«Yalancı şahidin iki ayağı, Allah kendisine cehennemî vâcib kılmandan bir yere kıpırdamaz.» (Buhâri)

«Her kim haksız yere bir şehâdetle bulunur da o şahidlik ile bir müslümanın malı yağma edilir veya kanı akıtılırsa o (şahidlik yapan) kimseye cehennem vâcib olur.» (Buhâri)

«Hileli mal satmak sûretiyle aldatan benden değildir.» (Eshâb-ı Sünen)

İslâm, insanlar arasında birlik ve beraberliğin, ictimâî huzur ve güvenin yerleşmesi için hürriyet anlayışını tahdîd ederek gerçek hürriyetin, başkalarına zarar vermemek olduğunu hukûkun bir gereği sayar.

Nitekim Peygamber Efendimiz, gerçek müslümanın vasfını dile getirerek şöyle buyurur :

«Gerçek müslüman, onun elinden ve dilinden diğer müslümanların emniyet ve güven içinde bulunduğu insandır» (Buhâri) Bu kaide tatbik safhasına konulursa, cemiyet içinde adâletin tahakkuk etmemesi mevzu bahis değildir. Yeterki o cemiyetin insanları İslâm'ı iyi anlasın ve hakiki müslüman olabilsinler. Yer yüzünde başka kanun var mıdır ki bu prensibi kendi bünyesinde bulundurmuş olsun. İslâm nizâmı dışında aslâ!..

Efendimiz (S.A.V.)'in şu mübârek sözlerine kulak verelim :

«Sizlerden hiç biriniz; kendisi için istediğini (sevip arzu ettiğini) karinesi için de isteyip dilemedikçe kâmil mü'min olamaz.» Dünyanın bütün kanunları batsa, bu hüküm insanların huzûr ve refâhı, saâdet ve selâmeti için yeterlidir.

Kendisi için dilediğini bir başkası için de dileyen; kendisine yapılmasını istemediğini bir başkası için de istemeyen ideal bir kafaya (düñceye) sahip cemiyet vücûda getirebilirsek ve dimağları bu hükmün ortasında eritebilirsek maksûd hâsıl olmuş ve insanlık kurtulmuş demektir.

İşte o zaman; haksızlık istemeyen, başkasına haksızlık yapmıyacak, zulüm görmek istemeyen, başkasına zulüm etmiyecek, aldatılmak istemeyen de başkasını aldatmıyacaktır. Hâsılı o gün ilâhî düzen kurulacak, ictimâî adâlet teessüs edecektir.

İslâma göre herkes, kendi gücü ölçüsünde mes'ûliyet taşımaktadır. hususta son peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.): «Hepiniz birer çocuksunuz, güttüklerinizden de mes'ûlsünüz.» buyurmaktadır. O halde, her birisi, her kademedede tebeasından sorumludur. Vilâyetten vâli, kazâdan kaymakam, köyden muhtar nasıl sorumlu ise; devlet reisi halkından, âile reisî âilesinden, okul müdürü ve öğretmenleri öğrencilerinden ve patronu işçilerinden öylece sorumludur.

«İslâmın İkinci Halifesi Hz. Ömer'in adâleti dünyaca bilinmektedir. Hz. Ömer'i Ömer yapan ve onu dillere destan eden İslâmî adâletidir. Ömer'in bu vasfını dile getiren ve İslâmî idâri mes'ûliyetin şûmâ açıklayan merhûm Akif'in şu mütâzârlarına göz gözdirelim :

«Kenârı Dielede bir kurt aşırâa bir koyunu,
Gölr de Adl-i İllâhî sorar Ömer'den onu.»

Bir devlet başkanı ki kendisini lider kabul eden halkın mal ve emniyetini üzerine almakta tereddüt göstermeyip bunu vazife gören o ülkede huzûr ve sükûn mevcud olur.

İslâm Tarihi; İslâmî idarenin gerçekleştirdiği muhtak adâletî görü bir çok misallerle doludur. Gerçek adâletin ne demek olduğunu ve İslâmî nizamda olabileceğini tanıtılabilmek için birkaç örnek yak'a zikredelim.

Hız. Ebû Bekir hilâfete başladığı zaman halka hitâben şu emir nutku irâd etti : «İçinizde en hayırlınız olduğum halde — oyna pay berden sonra en hayırlı kendiaidır — başkanlığa seçildim. Eğer beni yolda görürsünüz, bana yardımcı olunuz. Gayet ben hak yoldan ayrılı beni doğru yola getiriniz.» Orada bulunanlardan Hz. Ömer bu hitâbe şısında : «eğer hak yoldan ayrıldığını görürsek, seni kılıçlarımızla de turuz.» diye mukaabele etti.

Kudûs'ün müslümanlar tarafından fethinden sonra, İslâmî Halifesi Ömer ile kölesi şehre girmektedir. İki kişiye bir binek olması sebebi nöbetleşe olarak yolu kat ettiler. Tam Kudûs'e girileceği sırada kö bineğe binme nöbeti köleye gelmişti. Köle, Kudûs halkının halifeyi kö layacaklarını düşünüp nöbeti halifeye vermek istedi ve bunda İslâmî Hz. Ömer ise bunu kabul etmedi. Nihâyet İslâmî halifesi yaya ve kö binek üstünde olduğu halde şehre girdiler. Bu durumu gören Kudûs ve gayri müslimler İslâm'i kabul etmekten kendilerini alamadılar. İslâmî İslâmî insanlık, bu gün, böyle başkan ve liderlerin aşkıyla yanmaktadır.

Geceleyin mum ışığında devlet işiyle uğraşan Hz. Ömer'in yanına zat gelerek selâm verir. Hz. Ömer selâmı almadan yanmakta olan m söndürür ve bir başka mumu yakar. Sonra gelenin selâmını alır. A merak edip durumu sorunca, önceki mumun devletin malı olduğu ve cık devlet işinde kullanılabileceğini Hz. Ömer'den öğrendi. Zamanını sanı, bu anlayış ve idrak içinde vazife yapan vatan evlâdının hâsır çekmektedir.

Hız. Ömer, Yemen Harbi ganimetlerinden kendine ve oğlu Abdul düşen hisse ile bir elbise yaptırmış ve ertesi gün o elbise ile hut çıkıyordu. Cemâate hitâben : «Ey insanlar, dinleyin ve İttâat edin» buyruğu anda, içlerinden biri «ne dinleriz ne de İttâat ederiz» diye mukâ

etti. Hz. Ömer bunun sebebini sorunca o zât: «bu elbiseyi nereden buldun? Sana da bizim gibi bir parça (yarım elbise) kumaş düşmüştü.» Hz. Ömer oğlu Abdullah'a: «kalk cevap ver» dediğinde Abdullah: «Yemin olsun ki O'nun elbise kumaşının yarısı benimdir. İki parçayı birleştirip de Emîrel Mümünine bir kat elbise yaptırdık.» Önceden İtiraz eden kişi «emret yâ Ömer dinliyoruz ve itâat edeceğiz.»

Hz. Ömer, kapıda dilenen bir a'mâyı görür. Yaptığı soruşturma sonucu onun bir yahudi olduğunu öğrenir. Ve ona: «seni dilenmeye mecbur eden şey nedir?» diye sorduğunda şu cevabı alır:

— Cizye, ihtiyâç ve ihtiyarlık... Hz. Ömer, Yahudinin elinden tutup evine götürür ve mâliye nâzırına (bakanına) hitâben: «buna ve benzerlerine iyi bak; onun gençliğinde kazandıklarını alıp, ihtiyarlığında terk etmek insâfa sığmaz.» Tabiki o gün o düzen çerçevesinde devlete vergi ödüyordu. Bu gün için aynı şey söylenemez.

İslâm cemiyetçi bir dindir. İslâmda zekât müessesesinin varlığı, zengin ile fakir arasındaki uçurumu asgari ölçüye indirerek fakirin zengine karşı olan kin ve nefretini, haset duygusunu siler götürür. Zekât, zengin kişiden devlet eliyle alınıp, yine devlet eliyle ehline verilirse anarşik olaylar kendiliğinden yok olur. Bu günkü anarşik olayların tek sebebi, zekât müessesesinin tatbikatta olmayışdır.

Nitekim Ömer b. Abdil Azîz (II. Ömer) döneminde, kendisine zekât verilecek fakir bulunamamıştır. Lütfen ve merhameten biraz zikrederim.

İslâmın halifelerinden Hz. Ali kaybolmuş kürkünü bir hristiyanın yanında bulur. Mü'minlerin emiri hristiyanla birlikte Kadî Şüreyh'in huzûruna çıktılar. Hz. Ali: «Bu, benim kürkümdür. Ona ne sattım ne de hediye ettim,» diye hristiyanı zamanın kadısı Şüreyh'e davâ eder. Kadî Şüreyh hristiyana: «Halife Hz. Ali hakkında ne diyorsun» dediğinde hristiyan: «kürk benimdir. Halife Ali de bence yalan söylemez» diyerek iddiaları reddetti. Kadî, Hz. Ali'ye: «delil ve şahidin var mı?» diye sorunca Hz. Ali: «delil ve şahidim yok» cevâbını verdi. Neticede Kadî Şüreyh kürkünü hristiyana âid olduğuna ve Hz. Ali aleyhine hüküm verdi. Hristiyan kürkü alıp gidiyordu ki hemen geri dönerek şöyle dedi: «Bu kanunun peygamberler kanunu olduğuna şehâdet ederim. Mü'minlerin emiri, beni kendi kadısına dâva ediyor da Kadî, emrin aleyhine karar veriyor. Yâ Ali kürk senindir. Allah'tan başka ilâh yoktur. Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir» diyerek İslâm'ı kabul ediyor.

Şu halde kıymetli okuyucu, biz İslâm'ı iyi anlar ve Ashâbın (peygamberin arkadaşlarının) ve onlara tâbi olanların yolunu tutarsak, her hal ve işde onları nümûne-i imtisâl olarak kabul edersek zafer yakındır. Selâm Hüdâyâ Tâbi Olanlara...

VAKIF MÜESSESESİ VE TÜRKLER

Vahit Çabuk

Belirli bir mülkü bina veya bağ-bahçe gibi emvâli halkın menfâatine tahsis etmeye vakıf denir. İctimâî düzen içinde oldukça etkili olan, kişilerin nüfûz ve tarafgir tutumlarından kurtularak her türlü vatandaşın menfâatine yarayan bu kuruluşlar, İslâm dinî içinde çok geniş yer almış, bilhassa Selçuklu ve Osmanlı Türkleri ile cihân şümûl bir mâhiyet kazanmıştır. Dinî bir vecibe olarak ortaya çıkan vakıflara İslâm öncesi devirlerde de rastlanır ise de, asıl gelişmesini bu dinin Arabistan dışına yay

YIRMIDÖRT

yılması ile sağlamıştır. Daha ziyade fıkıh âlimlerinin Kur'ân ve sünnete dayanarak yaptıkları icthadlarla meydana gelen Vakıf Hukuku, Selçuklu ve Osmanlı Türkleri zamanında büsbütün ikmâl edilmiştir.

Hristiyanlıkta vakıflara çok az tesâdüf edilir. Keza ilk ve orta çağların en büyük devleti olan Romalılarda vakıf müessesesi pek yoktur. Roma hukûkunda, vakfın adı bile geçmezdi. Ancak kilise ve diğer dinî müesseselere ferdi teberrûlar yer almakta idi. Bizanslılarda ise çok cüz'î ve yalnız dinî birtakım kilise ve manastır ile bunlar için tahsis edilen bağ ve bahçe vakıflara rastlanırdı.

Türkler vakıf olarak, tahsis ve inşâ ettikleri mülkleri, halkın birçok ihtiyaçlarına cevap verecek çeşitlilikte yapmışlardır. Türk vakıfları, yüzyıllar boyunca, millet hayatında içtimâî nizâmın muhtelif sarsıntı ve felâketlerinde, kişiler arasında yardımlaşma ve dayanışma yoluyla karşılıklı sevgi bağlarının kurulmasında çok müessir olmuştur. Memleketin hayâtî mes'elelerine geniş ölçüde hizmeti dokunan vakıfların, hayır işlerinde ve millî ideallerde gayeye ulaşmak için, yüklendiği ağır görevi de sonuna kadar başarı ile sürdürdüğüne şüphe yoktur.

Vakıf sâhibi kişiler, içtimâî ve kültürel sâhâda hattâ iktisâdî ve askerî hususlarda, zamanın millî ihtiyaçlarını göz önünde tutarak vakıflar kurmuşlardır. Vatanın savunması, millî kültürün gelişmesi, bilhassa yeni ele geçirilen bölgelerde, Türk unsurunun yerleşmesi ve yayılması gibi gayelerde kendilerine düşen görevi yerine getirmekten çekinmemişlerdir.

Türk vakıfları iki cephe arz etmektedir. Bunlardan birisi, dinî ve içtimâî, diğeri millî ve harsîdir. Dinî ve içtimâî vakıflar, daha çok yaygın olup, halkın ibâdeti, içtimâî ihtiyaçları ve dinî eğitim mes'elelerini kapsamaktadır. Kısaca, birer ibâdet makamı olan câmiler, mescidler, medreseler, tekke ve zâviyeler ile halkın her zaman ve ayırım gözetilmeden eşit olarak kullanma hakkına sahip olduğu yollar, köprüler, çeşme, bend, su kemerleri, hastahane, dârüşşifa, ashâne, hanlar ve kervansarayları sayabilmeyiz. Selçuklular ile birlikte Anadolu'ya gelmiş olanları ve kervansaray vakıf müessesesi, uzun Orta-Asya güzergâhlarının menzil sistemi ve konaklarına mahallerinin daha iyi bir şekilde aksidir. Bu Osmanlı Türkleri zamanında, imparatorluğun bir ucundan diğeri ucuna kadar uzanan düzenli şebekeleri üzerinde en lüzumlu mevkilere inşâ edilen han ve kervansaraylarla ticârî ve iktisâdî faaliyet ile ulaşımın mükemmel şekilde sürdürülmesini sağlamıştır. Mekke-i Mükerre'deki Hameyn vakıfları, İslâm dininin bu kutsal topraklarında yaşayan fakir halka dağıtılacak sadaka ile hacca gidiş gelişte, hacıların su ihtiyacı için açılan su kuyuları, masrafsız kalanlara para yardımı ve hastalar ile vefat edenlerin tedâvi ve nakle masraflarına tahsis edilirler; insânî görevlerin en kutsalına vesile

olurlardı. Haremeyn vakıflarının en geniş anlamıyla kuran ve bunu larca devam ettiren başta padişahlar olmak üzere Osmanlılar idi. C mescid, tekke ve medreselere gelince, milli iftihârın en büyük ve muhteşem âbideleri olarak hâlâ Türk müslüman ve diğer dünya halkı hayranlık duyduğu eserlerdir.

Devrin ilim ve san'at adamları ile idârî görevlerde çalışan eleme ri yetiştiren mektep medrese vakıfları, Osmanlılarda ulaştığı en yü seviyeyi ve halka, bilhassa varlık sahiplerine aşladığı insanlık sevg hâlâ yaşatmaktadır. Nişabur, Bağdad, Konya, Erzurum, Sivas, Bursa, Edirne'nin yanı sıra bilhassa İstanbul'da Fatih ve Süleymaniye medr leri günümüzün Üniversiteleri mesâbesinde, her çeşit halk çocuğuna birer ilim ve irfan yuvaları idi.

En popüler vakıf olarak, dünyada eşine ender rastlanan ve yalnız Milletine has olan imârethane (aş-evi), zengin fakir gözetmeden her insana kapılarını açan insanlık âbidesi vakıflar idi. İslâmdaki zekât essesesinden ilhâm alınarak tesis edilen bu tür vakıflar, yine Selç ve Osmanlı Türkleri zamanında zirvesine ulaşmıştır. Türklerin imâre nelere bu derece ehemmiyet vermeleri, imârethâne inşâsında da çok him bâzı tekniklerin geliştirilmesini sağlamıştır. Meselâ, bilhassa yaz larının sıcağında imârethâne kilerinde bulunan et ve buna benzer cek maddelerinin kokmaması için pencere, basık kubbe ve koridor oluşturulan hava akımına müsait bir sistem buz dolabı gibi kileri s tutuyordu.

Selçuklu ve Osmanlı Türklerinin diğer önemli içtimâî vakıfları birisi de, Dârüşşifalar idi. Burada da her türlü hastanın tedavisine gözetilmeden çalışılırdı. Bu gün hâlâ Anadolu'da ve diğer Türk hâkin tinin yayıldığı topraklarda, dârüşşifâların en güzel âbidelerini görebili

Milliyet düşüncesinden doğan ve bilhassa Osmanlılarda görülen ger bir vakıf çeşidi de, spora âit vakıflardır. Milli bünyeyi geliştirmek kurulmuş olan, Kemankeş zâviyeleri, cündî teşekkülleri, ok meydanlar zorhâneler eski spor müesseselerimizin en güzel vakıf nümûneler Bunların, Kemankeş zâviyesi, Pehlivan tekkesi gibi adlarla anılması manın bir alışkanlığı neticesidir ve tarikatla hiçbir ilgisi yoktur. Küllî sportif faâliyetlerin Türk gücünü geliştirmeye, kuvvetlendirmeye, t sportif değerleri daha esaslı ve disiplinli olarak yaşatmaya mâtuf bu vakıfları tesis eden kişilerin yüksek milli hislerini saygıyla anmak kir.

Türk vakıfları kuruluş olarak sâde ve kullanılmaya en elverişli bir kilde bina olunurlardı. Ancak bu hâliyle bile, insanı kucaklayan, saraf görünümü ve mânevî hazzı en güzel şekilde hissettiren bir tesiri v

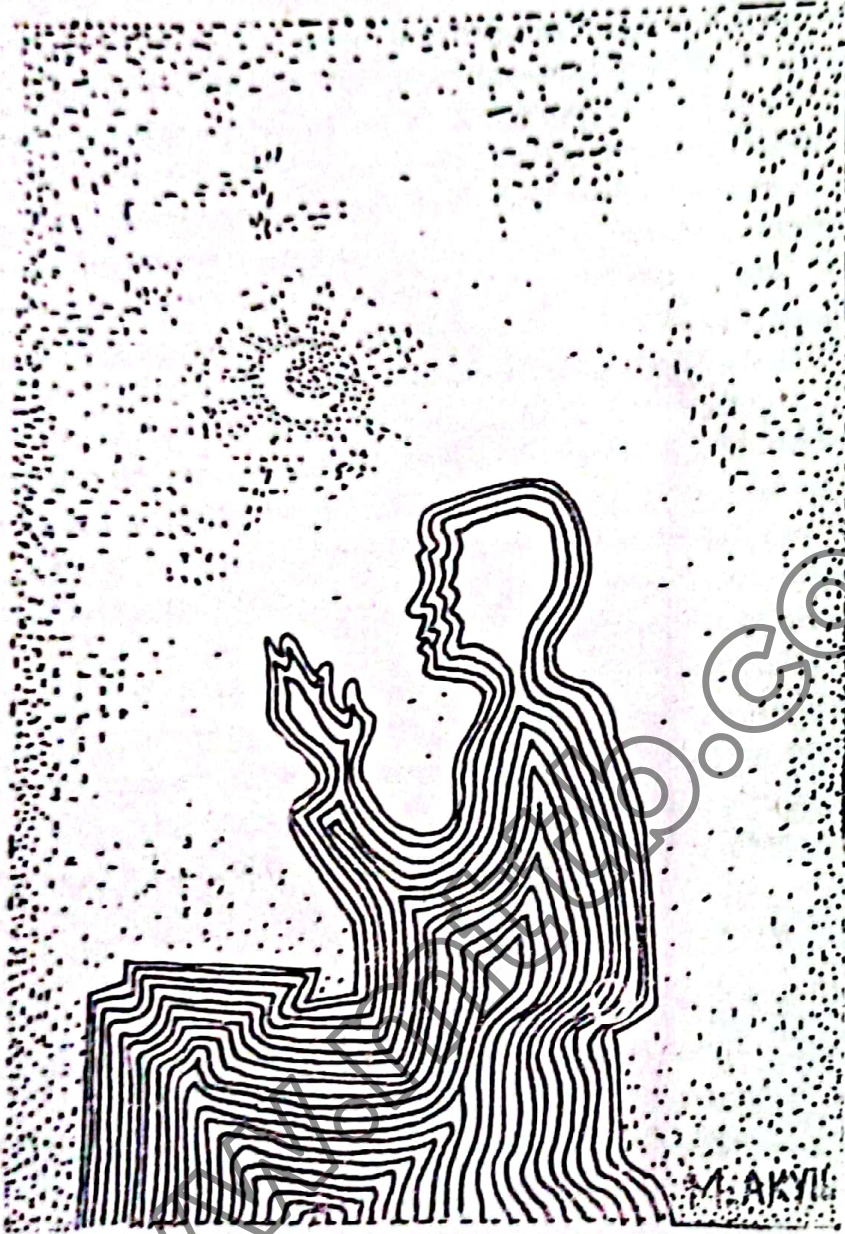
İssiz bir yol ortasında, sarp bir dağ derbendinde veya mütevâzi bir mahalle civarında basık tavanlı sâde görünümlü yapı bütünü, insânı ister istemez kendine çekmektedir. En muhteşem vakıf eserlerinde bile bu sâdelik insanı büyülemektedir. İstanbul'un muhteşem ibâdet ve irfan âbidesi olan Süleymaniye Câmii ve çevresindeki külliye bu mütevâzi ihtişamın bir nümûnesidir. Bânisi Kanûnî Sultan Süleyman, Süleymâniye Vakfiyesinde «Allah'ın bize ihsân eylediği lütufların, nimetlerin, atifetlerin şükrân borcunu edâ eylemek üzere bu câmii altınla gümüşten yaptırmayı, kapı ve duvarların en nâdide inci ve yakutlarla bezemeyi düşünmüştük. Buna muktedirdik de... Ancak islâm dîni gösterişi ve israfı tecvîz etmediği cihetle sâdeliği tercih eyledik. Bununla beraber yaptığımız bina öylesine sağlam, öylesine güzel ve mükemmel oldu ki, en kıymetli mâden ve mücevherlerle de yapılmış ve tezyin edilmiş olsaydı, bundan daha güzeli, daha kıymetlisi ortaya konulamazdı» demekle, tekellüfden ne derece kaçındığını ifâde etmektedir.

Bir bütûn olan vakıflar en mühim millî görevlerini, aslen devlete âit bir kısım vazifeleri üstlenerek, onun yükünü hafifleterek yerine getirmişlerdir. Halkın dîni ibâdetleri için hiç zaman bütçesinden tahsisat ayırmayan, devlet, bu gibi masraflarını daha hayâtî ve idârî sâhalara kaydirmiştir. Böylece ammenin menfaati iki cepheden desteklenmiştir.

Bibliyografya :

- Sakir Berki : Vakfın mâhiyeti, Vakıflar Dergisi (Ankara, 1969), VIII, 1-8;
Fuad Köprülü : Vakıf müessesesi ve vakıf vesikalarının tarihi ehemmiyeti, Vakıflar Dergisi (Ankara, 1938), 2. basım, I, 1-6;
Halim Baki Kunter : Türk-İslâm eserlerine vücûd veren mânevî amiller, Vakıflar Dergisi (Ankara, 1969), VIII, 9-14;
Ayn. mill. : Türk vakıfları ve vakfiyeleri, Vakıflar Dergisi (Ankara, 1938), 1, 103-130;
Ali Hümmet Berki : Vakıfların hukuk ve tarih bakımından kıymeti; Vakıflar Dergisi (Ankara, 1951), VI, 5-8;
Ayn. mill. : Vakıfların tarihi mâhiyeti, inkişâfı, tekâmülü, cemiyet ve fertlere sağladığı faideler, Vakıflar Dergisi (Ankara 1965), VI, 9-14;
Ayn. mill. : Türk vakıflarının milliyetçilik cephesi, Vakıflar Dergisi (Ankara, 1965), III, 1-12;
Feramuz Berkol : Vakıf müessesesi, hukukî mâhiyeti ve tarihi tekâmülü, Vakıflar Bülteni (İstanbul, 1970), 9-13;
Ömer Nasûhi Bilmen : Hukukî islâmiye ve istilâhâtı fıkhiye kamusu (İstanbul, 1951), III, 174-181.

**Bilmeceler
Biter
Artık**

Arzular var içimizde,
Durmayan, bir çağlayan.
Nefesleri, ince ince;
Ölümdür hep bağlayan.

Az çok demez geçer günler;
Gün batar yamaçlarda,
Görülemez hiçbir hüner;
Hayat bitmiş dudaklarda.

Artık ne gün doğar ne saat,
Elde kalan bekleyiştir.
Sonu olmayan yeni hayat;
Belki bizi sevmemiştir.

Hayat deyip koştuğumuz,
Kendimize seçtiğimiz,
Ölçüp dikip biçtiğimiz,
Bilmeceler biter artık...

61. SENE'İ DEVRİYESİNDE M.T.T.B.

Rüşü Ecevit

Geçen yılın sonlarında, Aralık 1975'de M.T.T.B.'nin ambleminde yaptığımız ufak bir değişiklik başında türlü dedi-dokulara yolaçtı. O gün bugün bekledik; bu konuda ciddi hiçbir yoruma rastlıyamadık maalesef. Yazılan ve söylenenlerin tamamı dedi-kodu seviyesini aşmayan birtakım muğalata ve laf yığımlarıdır.

Böylece bir kere daha şahid olduk ki, ülkemizde sağlıklı bir düşünce ortamı olmadığı gibi, Türk basını uzun yıllardır içinde bocaladığı tezad ve anarşi havasından da kurtulamamıştır. Aydınlarımız, millete yol gösterme mevkiinde olan yazar çizer kesimimiz peşin hükümler ve basit sloganlar içinde boğulmanın bir neticesi olarak ne yaptıklarını, ne yapmaları gerektiğini henüz bilememekteler. Bütün marifetleri hakikata karşı direnmek! Basınımız da bu ters gidişe yüzdeyüz bir uyum içinde şartlandırılmış durumda.

YIRMİDOKUZ

Nedir yapılan tasarruf? M.T.T.B. ambleminde meydana getirilen değişiklik nedir? Kamuoyunca bilindiği gibi kurdun atılması ve yerine kitabın konması. Evet, sadece bu. Bu değişiklik mukaddesatçı gençlik ve hanezinde büyük bir memnuniyet ve ferahlık uyandırırken, öbür tarafta bazı çevrelerde lüzumsuz bir telaş havası doğurdu. Bu ters anlayışın muhalefetin sebepleri şüphesiz daha derinlere inmektedir. Şunu öncelikle söyleyelim ki, M.T.T.B. mutlak hakikata bağlı fikirlerin geçerli olduğu bir ocaktır; böyledir, böyle kalacaktır. Türkün ruh köküyle bağdaşmayan bir düşünce ve doktrin bizim camlamızda kendine yer bulamaz.

Bazı nâdanlar kurt sembolünü benimsemediğimiz ve amblemden kaldırığımız için, bundan, milliyetçiliği reddettiğimiz şeklinde yanlış bir hâba vardılar. Aslında bu kasıtlı ve zorlama bir telakkî idi. İstedikleri, aleyhimizde bir kamuoyu oluşturmak çabasıdır. Tabii ki, niyetleri hâlis olmadığı için tutmadı ve elbette tutmayacak.

Milliyetçilik reddi mümkün olmayan bir vakıadır. Ancak, bugün bu kavramı herkes istediği gibi yorumlamakta ve işine geldiği manaya almakta. Bizim milliyetçilik anlayışımızsa bin yıllık tarihimiz içinde bulur ifadesini. Garp emperyalistlerinin buyurduğu milliyetçiliğe, yani posa ve kabuk milliyetçiliğine elbette karşıyız...

Batıl mitleri değil hakikatın müşahhas örneklerini görmek ve rehber diye ele almak lâzımdır. Kurt diğer adıyla bozkurt islâmlıktan önceki mitoloji devirlerine ait bir mit, bir semboldür. Olsa olsa o devirleri ilgilendiren bir değer olabilir. Kaldı ki, bir de kurdun eski türklerin mühim totemlerinden biri olduğu gerçeği var. Tarihi belgeler bunu açıkça ortaya koymakta. Eğer kurt bir totemse -ki öyle- neden duruluyor üzerinde? Islâmlık öncesi Türk devirlerinde bu var diye tutup aynı şeyi bu gün de canlandırmak veya canlanmasına sebebiyet verecek gelenekleri sürdürmek, hemde masum bir duyguyu bahane ederek, en hafif tabirle batıla yeniden saplanmak olur.

Geleneğe saygımız vardır. Ancak o gelenek saçma ve hele batıla varan bir hüviyet taşıyorsa. Aksi takdirde böyle bir geleneğe karşı çıkmayı inancımızın bir gereği kabûl ederiz.

Hem, kitabın taşıdığı espriyi hangi kurt sembolü verebilir!

Kitaptan neyi anladığımız sorulursa deriz ki, o Mutlak Kitaptır. Her an yeni olan ve yeni kalan bir kitap. Satırlarında ölümsüzlük iksirini bulduğumuz, sonsuz güç kaynağı, diri ve taze bir kitap. Türk yüksek tahsil gençliğinin en büyük teşkilâtı olan M.T.T.B. bu inanç ve kararlılıkla milletinin hizmetindedir.

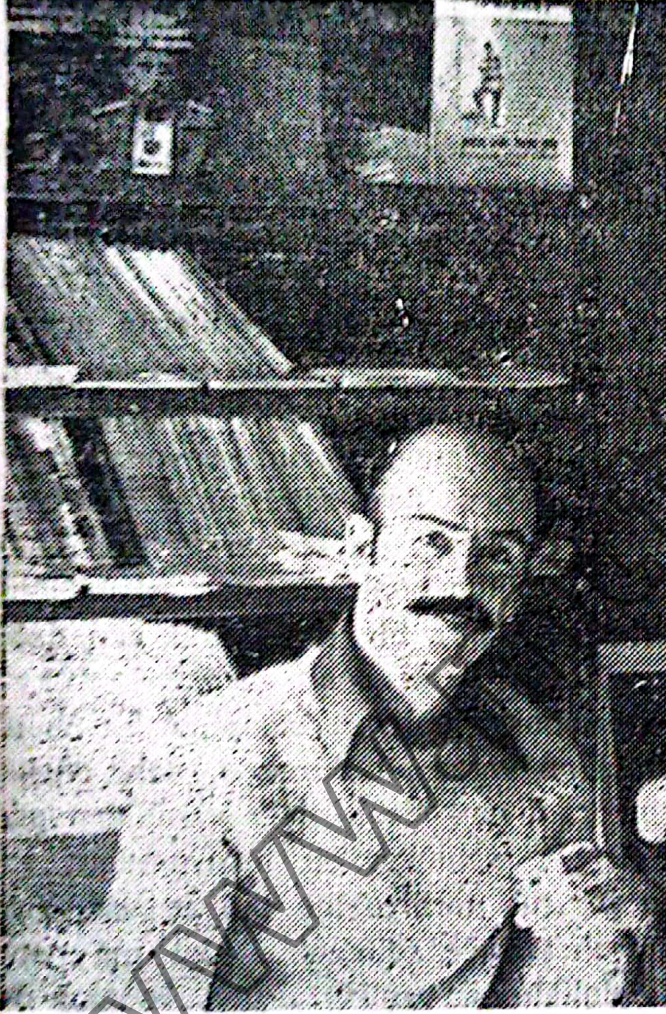
İşte, amblemimizde yaptığımız değişiklik bu kesin tavrımızın bir tezahürüdür. Böyle biline...

OTUZ

MUSTAFA KUTLU İLE BİR MÜLAKAT

HAL TERCÜMESİ

Günümüz hikâyecilerinden, 1917 de Erzincan'da doğdu. Orta öğrenimini Erzincan'da tamamladıktan sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1938). Tunceli ve İstanbul'da edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Bu müddet zarfında **Fikir ve Sanatta Hareket**, **Adımlar** (Erzurum 1969) gibi dergilerde yazdı. Daha sonra istifa ederek **Dergâh Yayınları** yazı kurulunda çalışmaya başladı. **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi** (1976)'nın yayın yönetiminde bulundu. Halen aynı ansiklopedinin yayın yönetimi ve **Dergâh Yayınları Yazı Kurulu** ile **Hareket Dergisi Yazı Kurulu**'nda vazifeli.

Eserleri: Ortadaki adam (Hikâyeler, 1970), Gönül işi (Hikâyeler, 1974), Sait Faik'in hikâye dünyâsı (1938, inceleme), Sabahattin Ali (1972, inceleme) Siyasî tarih üzerine konuşmalar -İsmail Usta- (Derleme, 1976).

Millî Gençlik: San'at bir zekâ, irade, ideal, ruh, heyecan, hattâ bir sonsuzluk ve dâva işi midir? Hayat ve insan kesimini idare edip mürşitlik yapabilir mi? Siz eserlerinize hangisini tatbik edersiniz?

M. Kutlu: Sorunuzun birinci bölümde san'at için söylenenlerin

OTUZBİR

hepsine katılıyorum. Pek tabii ki zekâ, irade, ideal, ruh ve heyecan sanatın oluşmasında aslî unsurlardır. Bunlarsız sanat düşünülemez. Şimdi mürşitlik meselesine gelince. Bakın ben sanatı nasıl alıyorum. Tıbbi çok geniş ve mücerret bir mesele, ancak bazı yaklaşımlarda bulunabiliyor. Bir kere hayatı ve insanı idare etmek sanata düşmez. Sorunuzun buraya yanlış konulmuş. Sanat hayatı ve insanı, çeşitli dünya görüşlerine göre yönlendirmede bir araçtır. Toplumsal görev olarak, geniş yığınları aydınlatma imkânı olarak, meselâ bunlardan ayrı mutasavvif şairleri, tekerlemlerde dergâhlarda meydana gelen edebiyatı musikiyi düşünelim; binlerce sene devam etmiş, binlerce kişiye seslenmiş, tasavvuf düşüncesi yaklaşmada, böyle bir hayata intibak etmede ne kadar yardımcı olmuştur. Burası açık. Bütün düşüncelerin sanat eserleri aracılığı ile yaygınlaştırılması açık bir şey. Ben asıl fert olarak insan-sanat münasebetleri üzerinde durmak isterim.

Kâinata çok ince işleyen bir nizamın hâkimiyeti her dünya görüşünün kabul ettiği bir şey. Bu nizamın en göze-görkem hususiyeti de büyük bir âhenk taşımış olması. Biliyorsunuz sanatın aslî unsurlarından bazı gelenleri âhenk ve güzellik. Sonra buraya yeniden döneceğiz. Bütün sanatlar fert olarak kainatı, dünyayı, insanı ve nihayet kendilerini açığa çıkarmaya, hâyata bir mâna vermeye çalışırlar. İlim bu çabanın sonucu. Alâla yola çıkacağız. Akıl çok mühim. Çok şeyler keşfediliyor. Ancak bazı (ezelî) ve sonu (ebedî), yani sonsuzluğu düşününce apışıp kalıyoruz. Da sonra felsefe işe karışıyor. O da çok mühim. Bazı açıklamalar getiriyor. Doğru düşünmeye çağırıyor. Böylece insan eşya ile bir taraftan da hecinsleri ile münasebetlerini geliştiriyor. Bütün bunlar insanın tekamülü hızlandırıyor. Kemale doğru yaklaşıyor. Sonra bir yerde artık akıl de sezgiler işlemeye başlıyor. Yani mutasavvıfların keşif dedikleri. Kâin seyrederken hayret ve hayranlık mertebeleri geliyor. Muazzam bir âhenk ve muazzam bir güzellik. Yaratılmış ne varsa bu düzende, ilahî oluş içinde yerlerini ve görevlerini yapıyor. Ancak insan diğer yaratıkları gibi değil. Akıl hemen işe karışıyor. Eşref-i mahlûkat bir bakıyorsunuz ezelî safilin'e yuvarlanmış. Burada bir ruh terbiyesine ihtiyaç var. Yani kemale giderken hem nefis, hem ruh terbiye edilecek. Akıl - ruh - nefis münasebetleri böyle matematik kesinlikle, ap - aşikâr ortaya konmuş değil. Zaten kişi nefsinde yaşar bunları. Bir haldir. Tasavvuf düşüncesi bu işlemiş bu konuyu. Ruhyatçılar, bilhassa son asırların psikoanalistleri üzerinde duruyorlar. İşte burada gören gözler kâinattaki âhengi fark ediyorlar. Hani Yunus Emre söyler :

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni

OTUZİKİ

Mesele bu âhenge insan olarak iştirak edebilmek. Vücudumuzla, rûhumuzla Varoluşun asıl gayesini keşfedip ona göre yaşayabilmek. Şimdi İlim felsefe-sanat aşamalarından sonra geleceğimiz nokta din'dir. Yani gerçek anlamında bir dine kavuşmada sanat rûhun terbiyesi ile meşgul oluyor. Ona âhengli, güzelliği öğretiyor. Hissettiriyor. Bütün güzel huylar, acıma merhamet, iyilik, nezâket, incelik, samimiyet, doğruluk bilgi dışında hissiyatımıza sanat ile karışıyor. Yani baharda çiçek açmış bir çiğdem nasıl bir güzellik taşıyorsa; baharın, dünyanın, kâinatın âhengi içinde nasıl kendine ayrılan yerde bir uyum gösteriyorsa, insan da sanat ile bu yerin farkında olabilir.

Şimdi başlangıçta söylediğim gibi san'atın fert ruhunda işlediği bu işlev (fonksiyon) böyle bir konuşmada ap-açık toparlanamıyor. Birçok nokta karanlıkta kalıyor. Oysa san'atın kolektif şuurla uyandırdıkları, san'atın toplumsal işlevi daha açıktır. Bütün ideolojileri yaygınlaştırmada, düşünceleri taktim etmede, hayatı bir remiz olarak vermede san'at, kanun koyucu olmaktan ziyade, bir uygulayıcı, bir eğitici olarak çok büyük rol oynuyor. Ben yazdıklarım da henüz böyle bir noktaya varamadım. Ancak tesbitçi ve teşhirci durumdayım. Zaman zaman yukarıda bahsetmiş olduğum terbiyeçi vasfına yaklaştığım yerler olmuştur. Ancak bunlar çok cüz'ildir ve henüz bütünlükten yoksundur. Bu yolda çok çile çekmek, çok çalışmak, bilhassa kendi nefsi ile çok hesaplaşmak gerekiyor.

Millî Gençlik : Sizin hikâyelerinizin çoğu Anadolu'nun köylerinde veya kasabalarında geçer. Siz de gerçekçi bir müşahede kullanıyorsunuz. Nefret ettirmiyor sevdirtiyorsunuz. Roman ve hikâyelerde tez halini alan şehircilik, köycülük, işçi kesimi, sosyal gerçekçilik, toplumculuk gibi iddiaları ve çıkışları nasıl karşılıyorsunuz. İzah eder mısınız?

M. Kutlu : Sorunuzun kapsamı çok geniş. Çünkü bakın, şehircilik (şehirlleşme olacak herhalde), köycülük, işçi kesimi, sosyal gerçekçilik, toplumculuk diyorsunuz. Bunlar birbirleri ile çok sıkı münasebet halinde olmalarına rağmen yine de ayrı ayrı üzerinde durulacak şeyler. Ben en iyisi yazdıklarım da Türkiye'de olup bitenlere nasıl yaklaşmaya çalıştığımı anlatayım. Dolayısı ile bunlar üzerinde durmuş olurum.

Efendim, Türkiye büyük bir değişim içinde. Bu oluşum çok açık olmakla beraber içinde yaşadığımız için bazan gözden kaçıyor. İlim adamlarımız bu değişimi çok geniş boyutlara ulaşmasa dahi ucundan işliyorlar. Meselâ burada; D. Mehmet Doğan'ın «Batılılaşma İhaneti» isimli çok değerli çalışmasını anabilirim.

Şimdi ben kendi ferdi meselelerimden ziyade —kendi meseleleri toplumun meselelerinden soyutlanamaz— ancak kendimle beraber işlerim konularında ferdiyetçi kalmaktan çok, toplumun derdi olan meselelere eğilmek istiyorum. Tabii bu derdlerin bir geçmişi var. Tarih demek istiyorum. Çok iyi bilmeye mecburuz tarihi... Tarih bize gösteriyor ki bizim geçmişimiz dünyanın diğer devlet ve milletlerinin geçmişi ile çok büyük farklılıklar arz ediyor.

Bilhassa Hıristiyan Batı ile Türk-İslâm toplumları çok değişik aşamalardan geçmiştir. Uzatmaya gerek yok. Bildiğiniz üzere batıda kendilerinin toplumsal gelişmelerinin sonucu sınıflar doğmuş, bu sınıfların dünya görüşleri ve bu dünya görüşlerinin uyarınca mücadeleler meydana gelmiştir. Bizim tarihimiz sınıf mücadelelerinin tarihi değildir.

Mustafa Kutlu, arkadaşımızın suallerini cevaplarırken

İslâm dünya görüşünün vücuda getirdiği toplumumuzda sınıflar —Batıdaki gibi sınıflar— teşekkül etmemiştir. Dolayısı ile bizim insanımızı değerleri bize hastır. İnsiyakları, arzuları, kavgaları, örfü, ananesi her şeyi bize hastır. Batıdan yola çıkılarak yapılan genellemeler bize doğru değildir. Ama şurası gözden kaçmamalıdır ki, biz de iki asırdır Batılılaşmaya çalışıyoruz. Yani Batıya benzer bir toplum olmaya çabalıyoruz.

asırdır. Peki benzedik mi? Bence böyle bir oluşumun yüzde yüz gerçekleşmesi muhaldir. Fıtrata aykırılık gibi bir şey. Ancak şartlandırılmalar oluyor. Tanzimatta ve Cumhuriyette idareyi ellerinde tutanlardan başlayarak bir aydın yabancılaştırılması görüldü. Bu yabancılaştırılmış aydınlar memleketi Batıya benzetmek, açıkçası sınıfları ve sınıf değerleri olan bir ülke haline getirmeye çalışıyorlar. Çalışıyorlar. Değişim iki asırdır sürüyor. Ancak gerçekten maddî ve mânevî değişim son yirmibeş seneden beri hızlandı. Memleketin bütününe müesseselere yayıldı. Dipten doruğa memleket bir hercümerc içine girdi.

Şimdi yazarlarımız, şartlandırılmalar içinde debelenen yazarlarımız, Batıdaki örneklerle bakarak, Batının tarihi ile bizim tarihimizi yorumlayarak eserler verdiler. Yıllarca Anadolu'da bir feodal oluşumdan kaynaklanan ağa-ırgat hikâyesi ile, bir köy romanı, köy hikâyesi işlendi. Tabii ne bizdeki ağa, batıdaki derebeyidir; ne de bizim köylümüz Batının köleleridir. Bunlar yanlış temellere dayanan eserler. Bizim köylümüz, köylümüz henüz edebiyata geçmedi. İşin tuhafı bu aldanışlar yüzünden geleneksel köy yapımız işlenmeden bozuldu neredeyse. Çünkü şehirleşme hızlandı. Devlet eli ile yaratılmaya çalışılan burjuvazi —başka bir kelime gerek— iyice palazlanıp devleti ele geçiriyor. Kapitalistleşme sürecinin hızlanması ile beraber gelen sanayileşme, emperyalizmin tekelinde işlemeye başladı. Tabii bizim şehirleşmemiz de bize benziyor. Batıdan asırlar sonra gerçekleşen bir şehirleşme. Kendine has sınıfların yeni yeni oluşmaya başladığı bir toplumda izlenen şehirleşme..

Köyler boşalıyor, iç göç hızlanırken, dış göç bambaşka meseleler getiriyor. Gecekonular, yollar, fabrikalar, yemekler, içmekler, giyim-kuşam, alım-satım, şimdi Türkiye bir baştan bir başa, gürül gürül işleyen bir şantiye gibi. Ulaşım imkânları ile haberleşme imkânları, köylünün geleneksel toplum yapısını kırdı. Ancak bu ne devletin ne de bir sınıfın tekelinde olmadı. Düşünün bir kere Almanya'ya gidip gelen bir aile, dönüşlerinde neredeyse asırlarca hizmet ettikleri yarıcı, çalıştıkları adamın bütün variyetini satın alacak güce erişiyor. Kara sabandan, katır sırtından, birden bire dünyanın en ileri teknolojisini ile karşı karşıya kalıyor. Bütün Türkiye bence böyle. Bir kültür şoku yaşıyoruz. Tanzimattan itibaren 950'ye kadar bence dünya ile temas eden sadece aydınlarımızdı. O tarihe kadar yabancılaştırma memleketin bütününe şamil değildi. Memleketin maddî şartları ancak o tarihten sonra gerçekten değişmeye başladı. Pek tabii ki bu bizim irademizin çok dışında bir değişim. Emperyalizm bizi maddî-manevî sahada kendi istediği yönde bir değişime zorluyor. Yakın tarihe bu gözle bakmak gerek. İnsanımız bu zorlu kavgada yalnızdır. Gecekonusunu da, atölyesini de, müziğini de, minibüsünü de, mimarisini de, yolunu da ken-

disi yapmaya çalışıyor. Yerden biter gibi, bir sabah bakıyorsunuz bir tarafında bir mahalle oluşmuş. Bunu devlet kontrolü içine alması bu uluslararasılaşma çağında bağımsız bir bileşime vardırma en büyük uzatıyorum galiba, ama bütün bunlara değinmeden, zaten kopuk oluyor, Türkiye'deki değişime ben şu gözle bakıyorum demek olur. Neyse.

İşte ben, bu toz-duman içindeki Türkiye'ye gürültüsü çok olan geçici tesir icra eden aktüel sathî görüntüler dışında, yukarıdan bakarak temel değişimi tesbit etmeye çalışıyorum. Pek tabii bu köy —şehir— işçi ayrımını gerektirmiyor. Değişimin memleket sathına yansıyan çehresini verirken, bunun insanımızın ruhunda gerçekleşen tesirine bakıyorum. Yazdıklarımın dramatik yapısını bu değişim içinde kazanılan bedilen değerlere bağlı olan hadiseler teşkil ediyor. Çalkantılı bir yapı olan Türkiye'de dalgalarla savaşılan kayıklar, tıkr tıkr giden şifreleri tesbit ediyorum. Bir yapı oluşuyor. Kısaca Türkiye kapitalizmi oluşuyor. Şu veya bu vasıfları ile Türkiye kapitalizmi. Ben bu oluşuma karşıyım.

Karşıyım, çünkü kaybedenler de, kazananlar da bu hay huy içindeki hassa yanlış şartlandırılmalarla, çıkarıcıların, yayın organlarının, politikacıların bilûmum ecinni takımının yanıltmaları ile gerçek konumlarından kaçırıyorlar. Bu düzen müesseselerini yeni kuruyor. Kurunca da ten geçecek.

Millî Gençlik : «Ortadaki adam» isimli hikâye kitabınızda üslûp ve aldığınız insan tipleri bakımından Sait Faik tesiri vardır deniliyor. Söylederiniz?

M. Kutlu : Evet, Sait Faik üzerine talebe iken bir çalışma yaptım. 1965/1970 arası Sait Faik'in üzerimde büyük tesiri olmuştu. O Türk edebiyatının büyük isimlerinden biridir. Bu gün daha ziyade Ömer Seyfî Sabahattin Ali çizgisine —hikâye yapısı açısından— yakınlığım. Düşünce itibarı ile bu üç üstatdan ayrılıyorum.

Millî Gençlik : İfade, dil (cümle, kelime) en mühim malzeme. Siz nasıl hallediyorsunuz? Kelimeleri de dünya görüşünüze göre mi ayarlıyorsunuz; yoksa mevzularınıza göre mi?

M. Kutlu : Dil anlayışım Türkçe'nin tabii oluşumu paralelinde bir adım ileri —Sun'ilikten nefret ederim— ne bir adım geri. Kültür medeniyetimizin, bin yıllık tarihimizin, dünya görüşümüzün temelini kıl eden İslâm düşüncesinin asıl kavramlarını karşılayan ve halkımızı yük bir ciddiyet ile sahip çıktığı kelimelerden asla vazgeçmem. Bir

şünceyi yaşatmak, o düşüncenin işlendiği dilin muhafazası ile, düşüncenin gelişimine uygun olarak dili geliştirmekle mümkün olabilir. Düşünce durmuşsa dil de eskimiş, donmuş olur. Görevimiz İslâm düşüncesinin tabii gelişimini devam ettirmek, paralelinde dili de işlemektir.

Millî Gençlik : Hikâyeleriniz arasında en çok beğendiğiniz eseriniz hangisidir? Hikâyeleri nasıl yazarsınız, (bir oturuşta mı, aniden mi, önceden tasarılar mısınız vb.) Niçin roman yazmıyorsunuz?

M. Kutlu : Henüz iki hikâye kitabı neşrettim. Bu kitaplardaki hikâyeler üzerinde gerektiği kadar durmuş değilim. Bunlar benim çıraklık devrimin ürünleridir. Yazarlık zor san'at. Bir büyük yayınevinin —Dergâh yayınları— yayın işleri ile meşgul oluyorum. **Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisinin** yayın kurulunda çalışıyorum. En büyük şikayetim zamansızlık. Bu açıdan yazdıklarımı baştan aşağı eksiklikler dolduruyor. Size ancak bir iki isim sayabilirim. **Gönül İşi** isimli kitabımda yer alan **Kanoluk** ve **Oy dağlar** isimli hikâyeler yeterince işlenmemiş oluşuna rağmen, severim onları. Bir tek tam ve eksiksiz saydığım hikâyem vardır. Aynı kitapta yer alan **Eşik**.

Herhalde günün birinde bizim de zamanımız olur, iyi şeyler yazabiliriz.

Hikâyelerimi çoğunlukla bir oturuşta yazırım. Üzerinde gerekli çalışmaya, söylediğim gibi zamanım yetmiyor. Oysa yazacak ne kadar çok şey var.

Roman bana muazzam bir iş olarak görünüyor. Gerçekten de en zordur. Bir sürü kahraman —Roman deyince dışardan Dostoyevski, bizden Kemal Tahir geliyor aklıma— bu insanların geçmişi, hali, geleceğe yönelik tavırları. Sonra onların yaşadığı toplum, toplumun tarihi, coğrafyası, sosyo-ekonomik durumu, felsefe, psikoloji, destan, efsane, folklör ohooo. Roman zor iş. Türkiye'de zor. Çünkü henüz toplumumuzun geçmişi ve hali hakkında doğru bildiğimiz şeyler çok az. İlmî çalışmalar çok yetersiz. Romancı bizde iyi bir âlim olacak aynı zamanda. Tabii **millî roman** açısından. Sonra ne demek millî roman? Konuyu çok genişletmek gerekir burada. Hem millî olacak, hem roman olacak. Bunu bir başka sefer konuşuruz.

Efendim, derginizin adına son olarak böyle bir konuşmayı düşünmüş olmanız açısından yöneticilere teşekkür etmeme müsaade edin. Ve bir temenni olarak bu tür konuşmaları, soruşturmaları alabildiğine genişletmenizi salık verdiğimi kaydedin.

Millî Gençlik : Sayın Kutlu açıklamalarınızdan ve bilhassa bir takrir telâkki ettiğimiz tavsiyelerinizden dolayı biz de teşekkür ederiz.

Mehmet Atilla Maraş

AKIL

Uyansam apansız bir gün
Güneşin doğmadığını görsem
Ey bu olay anında
Çaresiz, yalan aklım
Bayrağı ölüm burcunda
Kimsesiz kalan aklım

HARF

Böynu ip gibi ince kızların oğlanların
Ekmek torbalarında kırık kalem
Sararmış alfabe
Bir çağrışımla kayarak yunanın alfabetasına
Bir köşede rahlede
Mahzun durur elif, be..

KOLLEKSİYONCU

Ben kuş sesleri biriktiriyorum
Siz pul biriktiriyorsunuz
İkimizinki de tutku
Ben kuş seslerini satamam
Siz satarım pullarımı diyorsunuz

MİMAR

Şadırvan, güvercin, berrâk sula,
İnce inanç derinliği
Minareler,
Mimberlerde mermerlerin serinliği
Ey Sinan ey usta eller
Ey sonsuzluğun kutsal mirarı

İSLÂMDA VERGİ

Yunus EMRE

Vergi, cemiyette yeniden gelirin dağılmasını sağlayan bir hukuki müessesedir. Bazı esasları, ölçümlenmeleri ve tahsil usulleri olan bir müessesedir. Şimdiki, uygulama, dar anlamda kazanç ya da servet artışının bir kısmının yeniden diğer cemiyet üyelerine dağılmasıdır. Bu dağılım devlet eli ile olmaktadır. Aynı zamanda vergi müessesesi bir cebir müessesesidir.

Vergiyi ödeyip ödememek, kazananın ya da mükellefin elinde olmayıp tamamen insiyatifinin dışında vukubulmaktadır. Mevcut kanunlara göre bir işi yapmaktan veya belli bir mala sahip olmaktan kendiliğinden doğan bir olaydır.

Cebir kuvveti iyi hissedilince ya da bu cebir kuvvetli olduğu anlarda vergi ödeme temayülü artmakta bu kuvvet azaldığında veya böyle bir his uyandığında aksi olmaktadır.

Halbuki İslâmda da adı vergi olmayan, fakat varlıklardan varlıksıza, zenginden düşküne gönül rızası ile ve mutluluk içinde yapılan bir yardım vardır ki; bunda ne cebir ne de devlet korkusu mevhumu mevzubahis değildir. Hepimizin yakından bildiği, maâlesef bu gün pek rağbet etmediği ZEKÂT, FİTRE ve diğer İslâmi yardımlaşma müesseselerden bahsetmek istiyorum.

Vergi müessesesinde kendisinden transfer yapılan ile kendisine transfer edilen hiçbir zaman karşı karşıya gelmediklerinden, birbirlerine yaklaşımları mümkün olmadığı gibi üstelik aralarında birde zıt yönde kutuplaşma vardır. Bunu da tabii karşılamak gerekir. Zirâ vergi cebir ve kanun korkusuyla ödenen bir gider gibi telakkî edilmektedir. Kendisine transfer yapılan açısından konuyu ele alır ise bu transfer ekseriyetle dolaylı olmakta ve bu sebeple vergiyi ödeyenle yakından bir ilişki sağlayamamaktadır. Bu günkü huzursuz ve hasta toplumların derdi bu noktadadır.

Şimdi biraz da zekât üzerinde konuşalım. Zekât dinimize göre belli maddî imkânlarla sahip olanın bu imkânlardan mahrum diğer din kardeşlerine karşılıksız ve cebir olmaksızın gönül rızası ile yaptığı yardımdır. Zekât'a sadece maddî yardım demeyi uygun görmedim. Zirâ aynı zamanda manevî bir yardım olduğunu kimse inkâr edemez. Zekâtı veren kendi elyle malının zekâtını ve kendi fitresini ihtiyaç sahibine vererek aynı anda onunla konuşma, dertleşme ve yakınlaşma fırsatı da bulmuş olur. Bu hem her iki taraf için yakınlaşmayı hemde ihtiyaç sahibinde de maddiyatsızlıktan dolayı doğan küçüklük duygusunu yenmeyi sağlayacaktır. Yine zekâtın büyük bir yararı da kontrol ve cebir olmadan kendiliğinden

OTUZDOKUZ

olmasıdır. Mesele tamamen Allah ile kulu arasındadır. Araya hiçbir aracı yada murakibin girmesine gerek yoktur.

Bugünkü ileri gördüğümüz ekonomilerde ve bu ekonomilerin medenî bildiğimiz insanlarında dahi vergi kaçırma olayı sık rastlanan bir olaydır. İşte İslâmiyet kurallarının hâkim olduğu devirlerde böyle bir olayla yarı gücü olduğu halde zekât ödemeyen bir insanla karşılaşmak mümkün değildir.

Vergi ile zekât arasında bazı sathî benzerlikler vardır. Meselâ; devletin yaptığı yol, su, köprü, cami, ilim yuvası gibi bazı hizmetler vatandaşlardan toplanan vergi ve az miktarda da diğer kamu gelirleri ile olmaktadır. Bu hizmetler büyük ölçüde vergi gelirin bağı olarak artmakta veya azalmaktadır. Batı dünyası istilalarında gittikleri yerleri vergi adıyla haraca bağlamış halkın maddî imkânlarını elinden almak için mücadeleler vermiştir. Buna karşılık Osmanlılar feth ettikleri yerlerin fakir halkına yardım ellerini uzatmıştır. Osmanlıların her feth ettikleri yerlerde bugün dahi hayranlık ve şaşkınlıkla seyredilen mimarî eserlere rastlamak mümkündür. Bütün bunlara rağmen batılı hâlâ gerçek bir adâletli gelir dağılımını sağlayamamıştır.

Bugün dünyanın ve bizim kuşağımız insanının hayranlıkla seyrettiği ve hayretler içinde kaldığı o muhteşem İslâm eserleri, çeşmeler, camiler, imarethaneler, medreseler, köprüler hepsi birer hayrat müessesesinin eseridirler. Hiçbir cebir olmadan Allah rızası için yapılmışlardır.

Bunca vergi tedbiri, bunca adâletli gelir dağılımı çalışmaları sürdürülmesine rağmen toplumdaki kutuplaşmaların önüne geçilememiştir. Hattâ bu kutuplaşma ve huzursuzluk toplumları tehdit edercesine büyümektedirler.

Zengine ve zenginliğe düşmanlık büyümekte, fakiri ve fakirliği horgörme alışkanlıkları sürüp gitmektedir. Halbuki İslâmda fakir zengin diye bir ayırım yoktur. Bu olmadığı gibi bir düşmanlık yada küskünlük sözkonusu değildir.

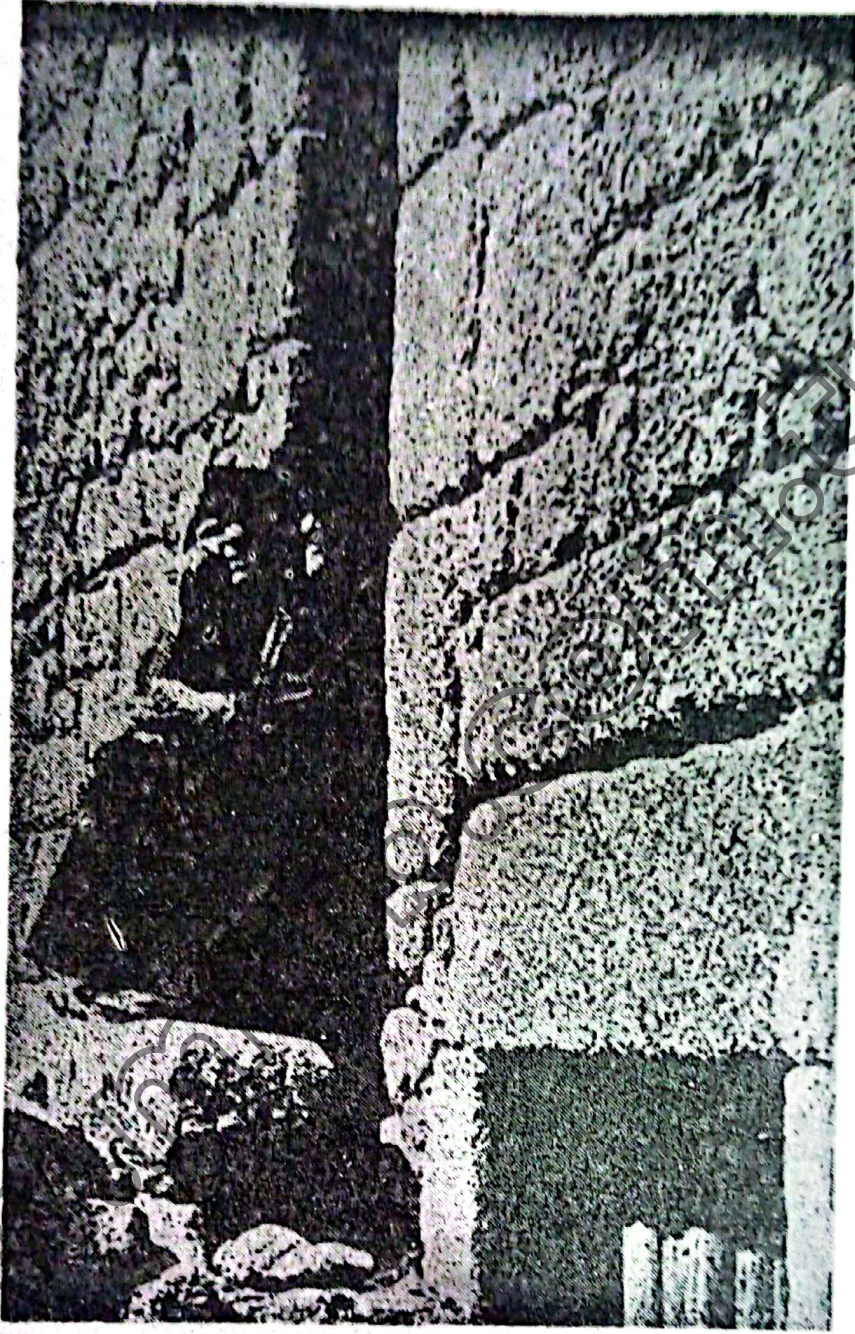
Zengin zekâtını kendi eliyle fakire vermekte ve böylece aralarında bir yakınlık meydana gelmektedir. Karşılıklı sevgi ve saygı yardımlaşma duyguları ile kaynaşarak sürüp gitmektedir. Yine dini âdetlerimize göre zengin fakiri evine davet edip Allah'ın kendisine bahsettiği nimetleri beraberce yemekte ve sohbet edip, karşılıklı dertleşebilmektedir. Bütün bu yollardan direkt bir gelir dağılımı olmakta ve karşılıklı saygı ve sevgi hiçbir zaman ortadan kalkmamaktadır. Artık bunlardan sonra düşmanlık horgörme gibi bugünkü toplumun hastalıklarından bahsedilebilir mi?

Bir insan için en adâletli muhakeme yine o insanın vicdanıdır. İşte İslâm dini yardımlaşma görevi olan vergiyi insanların vicdanına bırakmıştır.

KIRK

Seyfullah Sancaktar

SUÇLU KİM?

Umumiyetle memleketimizin son asırlarda gark olduğu bir takım tahsizlikler insanlarımıza endişe ağırlığını hissettiriyor gerçekten. Çok söylenir, çok yazılır bu mes'eleler üzerinde. Kimi kadere bağlar kimisi ise hatalardan abeslerden tecrit edilemeyişimize. Oysa durum çok bârizdir.

Bir mefhum vardır kimileri için «felsefe», kimileri için «doktrin», kimileri için de «ideoloji» mânâsında. Felsefeyi, doktrini ve ideolojiyi dâva belâkki edenler, hayat tarzlarını —menşei ya fert ya zümre yada bir asır olan— bu beşerî nizamlarla ihata etmeğe çalışırlar. Ölürler dâvaları uğrunda. Belki madde gücünün tesirinde kalarak. Belki de zorlanarak...

KIRKBİR

Fakat, bu beşerî nizamların ötesinde, herşeyden münezzehtir ve teâzül kabul etmeyen bir mefhum daha vardır. Bütün hakikatler orada tezâzül eder. Doğruluklar ve güzellikler orada tekâmüle uğrar, orada inkımar maruz kalır. İnsanlara şâmil bir nizam olur ve adı da «dünya görüşü». Evet, «dünya görüşü», hataya düşmüyoruz. Bir ferdin bir zümrenin, bir asrın görüşü değil. «İlâhî bir nizam» olan dünya görüşü... Ve bizim vazemiz diyoruz; zira, ona sahip çıkacak, onu elde tutacak, onu zirveye çıkartacak ve onun yolunda ölecek başka bir kimseyi veya zümreyi görüyoruz. Görmek istesek ve bu dâvaya sahip çıkacak kimler var desek, aramağa başlasak. Ama Hz. Mevlâna gibi... (Eline kandili alıp sokağa çıktığında —adam arıyorum, adam arıyorum— diye bağırmağa başlar. —Bağırma ya Mevlâna. Günlerdir, aylardır, hattâ yıllardır ben de adam arıyorum ama maalesef bulamadım— diye biri karşılık verir. Hz. Mevlâna —İyi ya işte ben de zaten adam arayanı arıyordum— der ve kucaklaşır. İşte biz de sokağa çıktığımızda —ben de günlerdir, aylardır, hattâ yıllardır dâvamızı arıyordum— diye karşımıza çıkacak olan dâva adamı veya olabileceklerini arasak, ne buluruz? Böyle düşündüm ve mütalâa yaptım. Ama daha derine inmek gerekir.

Bir çocuk düşünün; daha konuşmanın, yürümenin ve de mânâlı eylemlerini yeni yeni idrak eden bir çocuk. Hayatını kazanmak ve takım mes'elelere vakıf olmak için ilk mektebe gönderiliyor. Evet ilk mektep. Sorulsa nedir bu ve cevap verilse, «tahsil hayatına ve irfan âleminin ne açılan ilk kapıdır» diye cevaplanacağı ilk mektep. Ardından acı ve ızdırıp hislerinin tercüman olduğu bir gerçek. —Ben de oradan gelen seneler öncesi, bana orada öğretilenleri tatbik etmeye, bana orada öğretilenleri söylemeye çalıştım. Bana güldüler, lânet ettiler. Hattâ küfürle...—

Benim gibi çoklarını gördüm. Kimileri ecdadını temsil edememeye ızdırıp içinde kavrulanlar, kimileri ise, sanki hayata yeni gelmiş yavru misâli herşeyden habersiz masumlar... Bir piyes seyretmiştim: genç Avrupa'da tahsilini ikmal edip Türkiye'ye döner. Avrupa-Türkiye cihinde tezata düşer. Örf, âdet, gelenek hepsi, evet hepsi yeni şeylerdir. Baba, anne, komşu tavırıyla genç'e karşı çıkıyorlar. Ardından feryat tonlarca darbeleriyle onu yetiştirmekle mükellef oldukları şahsiyetli suratlarına çarpan feryatlar...

— Bana öğretmediniz. Bana göstermediniz. Arkadaşlarımdan eller kudsî kitaplar... Bana kitapsız dediler. Alay ettiler benimle... Güldüler!..

Evet, ne garip, ne acı, ne kadar da gerçek, değil mi? Evet...
«İkre» Allah'ın Rahman ve Rahim olan adıyla oku!.. Böyle idi ilk «C

emri. Bu ulvî mânâyı yılların ötesinde idrak eden, mühürlenmemiş genç kalpler: Ben o gerçeğe mazhar olacağım diye derinden ve samimi bir tahayyülle (belki de latemeyerek) ilk mektebe hasret kalıyordu. Evet ilk mektep: darbelerin başladığı yer ve zaman. Genç dimağlara dercedilen bir çok denî nazarîyeler. Bir yapının şekli gibi ruhsuzluğa, inançsızlığa ve kendi şekli içinde kalmağa zorlanma mekânı. Maya bu...

Orta mektep, zekâ, hafıza ve düşünce belki genişlemiş ama neye yarar. «hayattan maksad; madde ve ona kavuşmanın sırrı» temelde yatan fikir bu olunca.

Lise; açık tabirle, beyin katmerleşmesi ve betonlaşması. Temelde alınan fikir değişmezliği ve sabitleşme yolunda pekiştirilme.

...Ve Üniversite; artık herşey tamam. İstenen hedefe varılabilir. Menzill yakınlaşmış.

Bir genç bekliyor, anne, baba, komşu... İrfan dolu bir genç. Yaz güneşinin kavurucu sıcağı altında çalışıp tarlasından dönen baba; daha terlerini elleriyle silmeğe çalışırken, çamurların suratında bıraktığı parmak izini susadığı suyunu, belki de acıktığı yemeğini şu tahassürle unutturuldu.

— Bir evlât yetiştirmek ne kadar güç ise o kadar da iyi, o kadar da güzel ve heyecanlı. Maddî imkânsızlıkları bir tarafa, onu ömrünün yarısından fazlasını hasretle ve korkuyla takip etmek kolay mı ki. Ama herşeye rağmen Allah'a şükür Ayhan bu sene üniversiteyi bitiriyor, günler yakındır. Evet «Ayhan artık beklenen biri olmuştur»... Ve başlar dik, gözler ufukta. Ama ne yazık. Bir gün; çatlamış ve sertleşmiş derilerinin süslediği ve her tüyünün dibinde buram buram toprağın koktuğu ellerini suratına kapamış. Yorgunluğunun ve bezginliğinin verdiği darbenin ötesinde kollarından aşağıya damla damla akan ve kirliliğiyle sarı sarı izler bırakan gözyaşlarıydı; unutulmayacak, solmayacak ve yıpranmayacak tarihin sayfalarını ıslatan. Bastığı yer insan, gittiği yer meçhûl. Sert kayalıklarda yankılanan, fakat cılız kalıp tesir icra edemeyen çığlıklar...

— Benim yavrumun suçu yok. Onun masumluğunu yüzünde görmek istiyorum. Verin Ayhanımı. Zalimleri.. Halinleri.. Gaddarları.. Ayhanımm!

«Allah'ın Rahman ve Rahim olan adıyla oku» emrine mazhar olama. Bir doktrin, bir ideolojinin ve bir felsefenin uğruna şursuzca saplanma. (Dünya görüşünün) namütenahi ehemmiyetini idrak edememe. Masumluğunu «gözleri var görmezler'e, kulakları var işitmezlere, hafızaları var hifzedemezlere ve beyinleri var beyinsizlere» ve onların seni arzularına terketme ve teslim etmenin doğurduğu acı gerçekleri..»

— Evet Ayhan artık beklenen biri.»

«Bir kabahatli arıyorum» diye sokağa çıksan kime yapışacaksın?..

Nefsimizde Değil

Ahmet SARIKAYA

Bir âmir veya idareci herkesi memnun edemez. İnsanlar arasında, şitli inançta, düşüncede, davranışta; hal ve harekette bulunanlar var. Birisi baştaki idareciden mevcut bozuk işlerin giderilmesini isterken, diğeri haksız işlere rağmen muhafaza edilmediğini, bir diğeri ise, insan gücünün yetmediğinden fazla yük taşımaya çağırır ve inandığı mutlak ölçülerinden dışarı taşmayı söyler. Hele bir de mevkî ve icraatı kağan davranışta bulunanlar olursa, bunların haset ateşini söndürecek rleri arayıp bunu ortadan kaldırmak çok zorlaşır. Zaman, zaman la Tarihinde de bu gibi misallere rastlarız.

Mutlak ölçüler içerisinde inandığı dâvayı kalbinde yaşamak, isteş bir gün hesaba çekileceği günü bekleyerek, Fisebillillah için çalışan, kaddesatçı gençliğin büyüdüğünü istemeyen kem gözler var. Biz hiç zaman mukaddesatımızdan zerre miktarı taviz vermeden, «Zamanımız en hayırlısını burada harcıyoruz» inancıyla mücadelemize ve gücümüz yettiği ölçüler içerisinde dâvetimize en hareketli bir şekilde devam ed ceğiz. İnsanlık, uzaklaştığı «kendine dönüş» varlığını bulmalı ondan s sibini alıp ruhuna sındırmelidir.

İçinde bulunduğumuz bu dengesiz düzeni, dünya hakimiyetini kur bizim ecdadımızın nizamı kurtarabilir. Ya değilse, Sendika ağalarının ka fi idareleri, gazete patronlarının renkli Avrupa yaşantıları, bürokrasin metres hayatı yaşantıları, memurun rüşveti, âmirin acizliği ve tüccar ticari cinayetleri, başdöndürücü kötülükler devam edegelecektir.

Gerçek medeniyet iman, ilim, alhâk ve sanatla mümkün olur. İnsa nk için kurtuluş yolu budur. Fakat nerede bizim özlemini çektiğimiz ilim Bugün ilim hasın ve insafsız bir durum almış, dünyayı büyüünden s uyuyor. Manası şüpheli, sınırları belirsiz birer mitoloji olmuştur ilim.

Eğer biz, bir cemaat ruhu taşıyan gençlik olarak gözümüzü dört s mazesak; İkbâl'in dediği gibi «Yerden göğe kadar ne varsa durmadan y alıyor, adımları aç kervan pek hızlı gidiyor.» giden kervana yetişmem hayal olur artık. İç ve dış müdahaleler hemen kendisini gösterir. Daha dırap verici günler bizi bekler olur. Halbuki böylemiydik? Devlet-i Alî

bir devlet-i ebed Müddetti. Adaletiyle dünya hakimiyetini koruyan bir imparatorluktu. Ne Tatar ne Çerkez, ne Arnavut, ne Türk ne de Kürttü hepsi birden Osmanlıydı. Fakat ne yazık ki; «Osmanlı Bankası kadar Osmanlı» olan yahudinin azı dişleri arasında eğilen bir toplum durumuna düşürülmüşüz. Avrupalı dostlarımız bize «siz az gelişmiş bir memleketsiniz siz ziraatçı bir memleketsiniz, siz müslüman bir ülkesiniz» diyerek bizim geri olduğumuzu aydınlarımıza gururla kabul ettirdiler. Daha sonra mevcut düzenin kurucusu durumundaki aydınlarımız (I) kurdukları düzenden şikâyet etmeye başladılar. Kendi kendilerini inkârdan sonra illâ da gâvurlaşma iddiasından vazgeçemediler. Arkasından da cankurtaran simidi gibi Komünizm, Faşizm, bunun daha başka bir şekilde arap şairinin dediği gibi «Kral veya melike söğüldüğü zaman insanlar hapsedilir, fakat Allah'a söğüldüğü zaman insanlar hürdür denilir,» dediği bir sistem doğar.

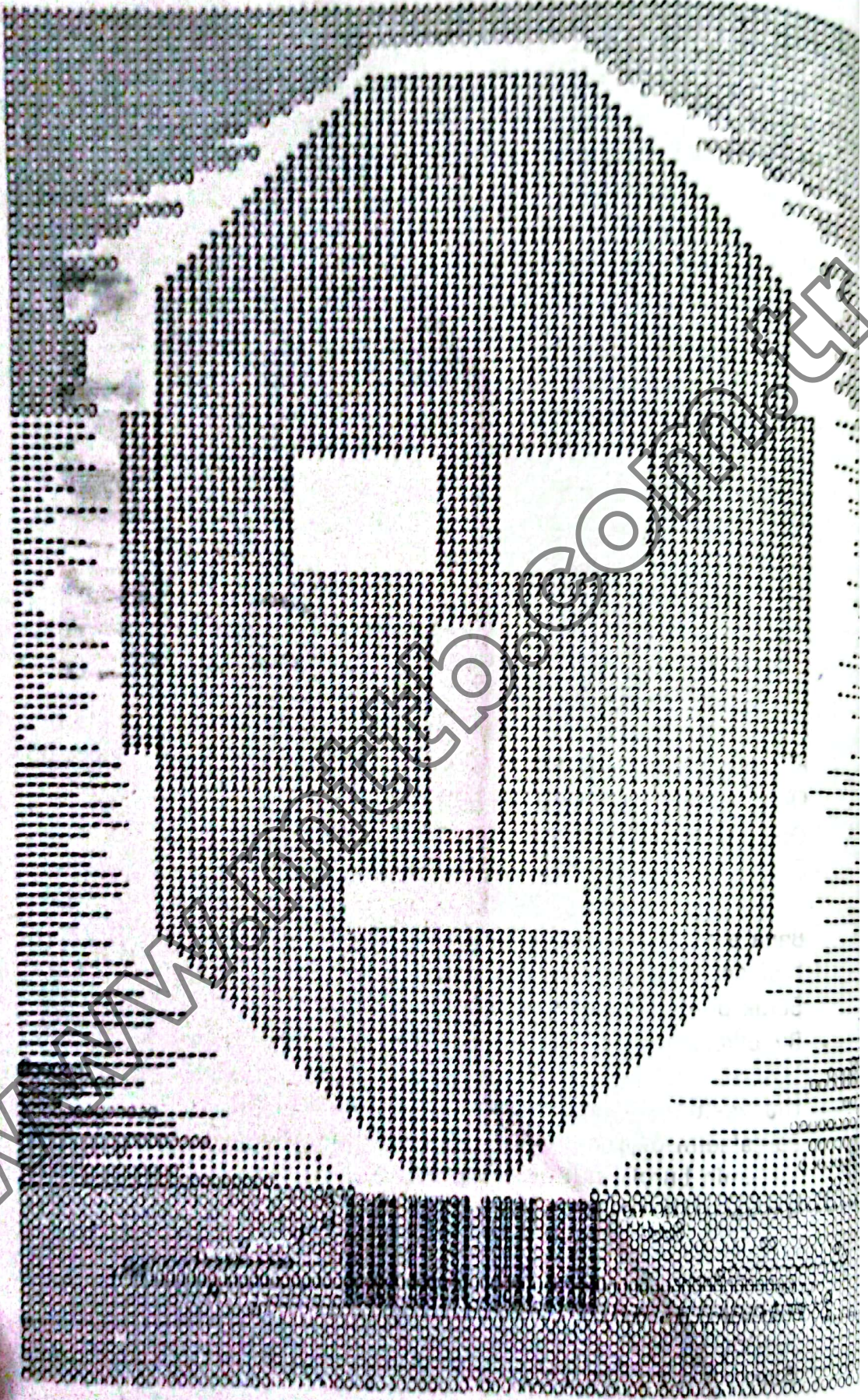
Toplumlar komünizm, faşizm gibi her ikisi de aynı çöplükten doğan çöküş halindeki kapitalist sistemin ürünü olan görüşlere davet edenlerle bizim davetimiz bizim davranışımız arasında çok büyük farklar vardır. İslâmî düsturlar içerisinde dâvetimize devam edelim ki sadece kendi toplumumuzu değil bütün insanlığı kurtuluşa ulaştıralım. Biz hiçbir zaman bizim dışımızdaki karanlık havalardan tesirlenmeyelim. Çünkü bizim önderimiz varlıkların en efdalı, mürşidimiz yol göstericilerin en güzelidir. Onun yolundan gidenler doğru yolda, Onun ışığından yürüyenler aydınlıktadır. İnanmadığın bütün beşerî sistemleri tersyüz etmek ancak bu mutlak ölçülerle olur.

İslâmın temeli Ashab-ı Kiramın kaburga kemikleri üzerine kurulmuştur. İslâmın kısa bir zamanda büyümesi ve inkişafının sebebi ruhu temsil eden eshabın başkalarını zorlamamasıdır. Şanlı Peygamberimiz (S.A.V.)'i tanımadan gören bir kimsenin, korkusu büyük, hürmeti sonsuzdu. Çünkü onun güzelliğinin misli yaratılmamış hilm tevazu ve güzel ahlâkını gören müşrikler fevc fevc gelip müslüman olmuşlardı. Daha sonra bu hareket dünya hayatının en güzel yaşandığı, bundan sonra da hiçbir zaman yaşanamayacak olan İslâmın temelî ashab zamanında devam etmiştir.

Bunun için biz inandığımız gerçek yolu öyle yaşamalıyız ki, onunla nefsimizde değil kalbimizde mutmain olmalıyız. Bizim dışımızdakiler İslâmın inceliğini bizde görsün ve doğruların haliyle hemhal olsun. İnsanın görünüşü de bir öğüttür. Kur'ân-ı Kerîm Zariyat Sûresinde «Sen öğüt ver çünkü gerçekten öğüt mü'minlere fayda verir,» buyuruyor.

**İşte iz,
Gelliniz,
Toprak post;
Allah dost...**

KIRKALTI

**Hasan Fehmi
ULUS**

**BİR HABERDİR
SENDEN BEKLEDİĞİM**

Bir ışık fırlattım gecede geceye karşı
Ok gibi delen yalnızlığı karanlığı
Deniz coştı toprak kabardı umutlar tazelandı
Ortaya çıktı diye ayak izlerin apaçık.

* *

Bana alttır bütün suçlar bu günah çağında
Taşıyamadım adını eski zafer anılarını
Bölük pörçük yaşayan bu sürgün insanlığa
Bir ülke kurmada bütün iş senin kollarından.

* *

Ulu vakıtlere yöneldim saf duygulara bürünerek
Parçaladım çevremi saran yabancı sesler ağını
Kalbimin burçlarına tutundum da acıyla
Bir haberdir senden beklediğim yalnız bir haber.

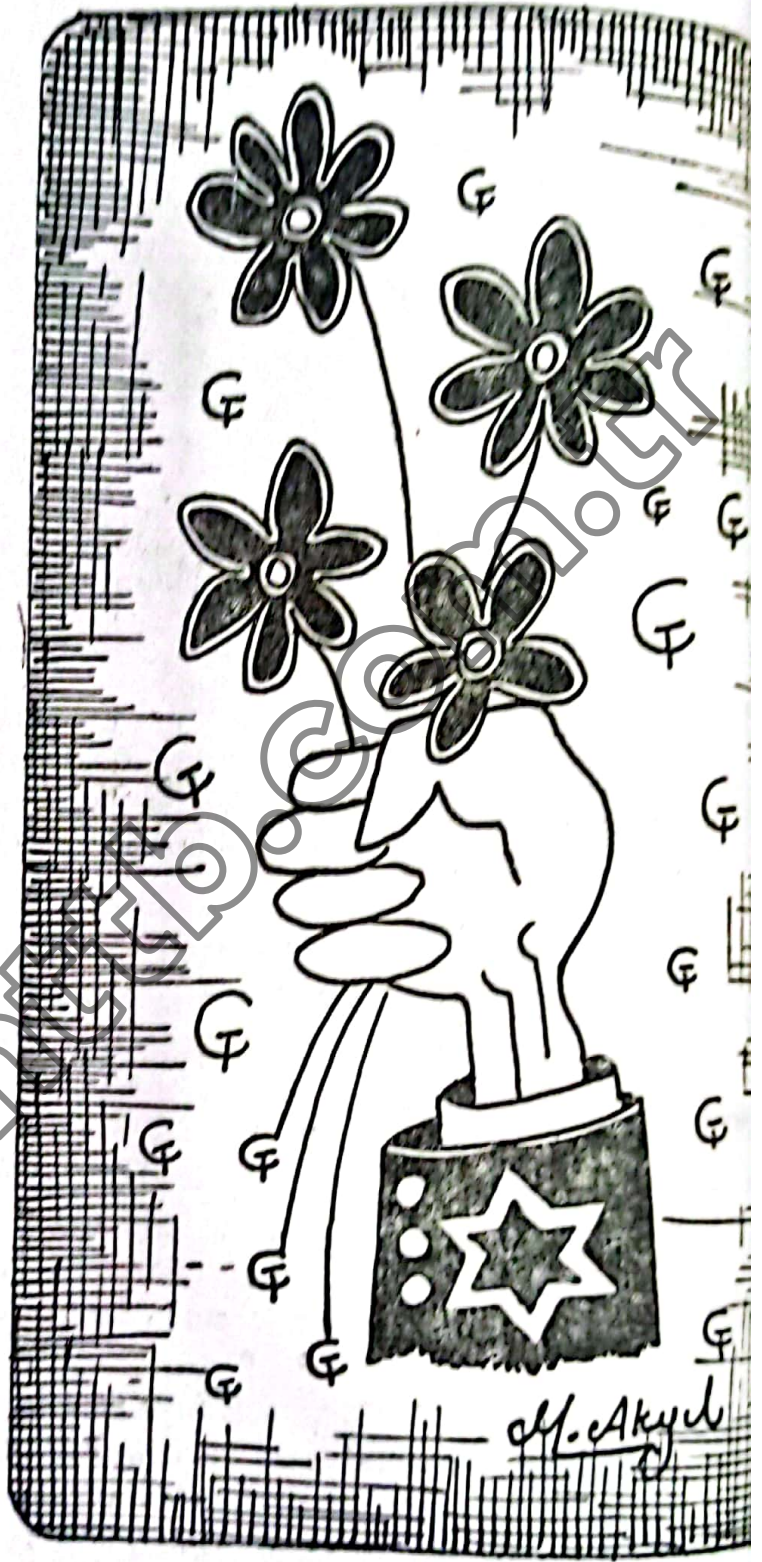
* *

Bir ışıltı meleğin kanat çırpışından
Gece korku değildir artık sevinçtir muştudur
Bir iptal çizgisini çektim tüm yanlışlar üstüne
Sana alt bir çağın şafağında yım şimdiki.

KIRKYEDI

Asr'ı Kargaşa- lığa İten Mefhum- lardan Akıl Ve Zekâ

ŞEYH MUZ
DURGUN

GİRİŞ

İnsanlar için ilk bilgi, duyuların (İhsasların) mânâ kazanması başlar. Muhtelif keyfiyetler ve oluşlar insana tesir ederek, insana a

KIRKSEKİZ

nânânın doğmasına yol açar. Bu İdrâklerin terkiibinden mefhumlar doğar. Bu mefhumların sözle ve sesle ifadesi demek olan kelimeler buna müteakiben teşekkül eder. Mefhumlar psikolojik bir görünüşte olmasına rağmen kelimeler sosyolojik renkleri aksettirirler.

Kelimeler üzerinde ihtilâfa düşülmesi mukadderdir. Çünkü onlar, inana ait mânâların, bir cemiyetin içinde katılaştırılmış ve objektifleştirilmiş görünüşleridir.

Biz, kelimeleri, yakaladığımız mânâları birbirimize aktarmak için icat etmiş bulunuyoruz. Bunun için, her mefhumun hislere hitap eden somut (müşahhas) bir kabuğu vardır. Bu kabuk, belirli bir ses, bir ritim, bir sembol, (bir remz) veya imajdan ibarettir. Kısacası, her mefhumun süjeye ait bir «özü» ve onun etrafında da objelere ait ve hisleri uyarıcı hususiyetleri olan bir kabuğu vardır. Daha da kısa olarak, umumi bir hükümle, her mefhumun bir madde, bir de mânâ unsuru vardır.

Mânâ unsuru, hemen hemen her insanda müşterek zihni kabulleniş uyandıran subjektif (enfüsî) bir vakıadır. Meselâ; güzel, iyi, ruh, akıl, hayat,... gibi mefhumlar içinde, bütün insanların katıldığı, müşterek mânâlar vardır.

Bunları insanlar birbirlerine aktarırken tarif etmeleri gerekir. Tarifler e imajsız olmuyor. İnsanlık, iyiyi, güzeli, ruhu, hayatı, akli ve zekâyı bizim ve imajla birleştirmek suretiyle avucuna almışçasına müşahhaslaşmak ve bir elmas objektifliği içinde tetkik etmek ister. İşte bu ândan baren kelimelerin mânâları üzerinde ihtilâf fırtınaları kopar.

Üzerinde çok konuşulan, en çok ihtilâf kopartılan kelimelerden ikisi kâ ile akıldır. Biz de bu yazıyı bu iki kelimenin üzerinde inşâ ettik. Tâçenin birinci kısmında, aklın, İslâm tarihinde gerçek kıymetinin verildiği, asıl mevkiine oturtulduğu Asr-ı Saâdet'ten, kıymetsizliğe düşüşüne kadar geçen devrenin hülâsası verilmiştir. İkinci kısımda da «Batı» da kelimenin «ilâhlaştırıldığı» XVIII. asırda dahil olmak üzere, orta çağdan manımıza kadar «akıl» üzerinde fikirler ileri sürmüş bazı felsefi ekoller bunlardaki «akıl» anlayışının nasıl olduğu üzerine fikirler vaz edilmiş-

TARİHÇE

Birinci kısım...

İslâmın hüküm, hüküm bütünüyle tatbik edildiği Asr-ı Saâdet'ten son-gerçek İslâm hayatı, İslâmın sağlam tasavvurundan doğan müslüman-yaşayış, fethedilmiş olan diğer ülkelerdeki muhtelif hayat şekilleriyle çarpışmış ve onlarla karışmıştır. Sonra da fethedilen o beldelerdeki kim olan kültürlerle mecz olmuştur.

İslâm memleketlerinde önce cihâdın ağır mes'uliyetlerinden kaçınan bazı kimseler «Gerek felsefesi» ve hristiyanlığın etrafında dönüştürdüğü Lâhûtî (metafizik) mevzularla meşgul oldular. Aynı sıralarda fikir akımları ile alâkalı görüş ve mezhep ayrılıkları belirmişti. Bunun bir kısmı, daha önceleri Hz. Ali (R.A.) ve Hz. Muaviye (R.A.) arasında reyan eden hâdiselerden ve ayrılıklardan beri belirgin bir hal almıştı. Diğer meşgulliyetler Abbasiler ve Endülüs Emevîleri devrinde daha da genişliyerek bir takım sapıklıklar ve gerçek İslâm düşüncesiyle uyumsuz şekiller almıştı.

İslâm âlimlerinden bir kısmı bu karışık ve sapık düşüncelerin tebertaraf etmek için Allah'ın zâtı ve sıfatı ile alâkalı bir takım izah me-lurı ve diyalektik şeklinin bulunmasının şart olduğunu kabul etmiş, ve kader, günah ve tövbe, amel ve mükâfat gibi konulardan tutun İslâm düşünce tarihinin çevresinde yığınlarca münakaşaların dönmevzulara kadar hepsinin iyi bir değerlendirmesinin ve izahının zarurini kabul etmişlerdir. Bu arada birçok fırkalarla karşılaşmışlar ve itamelî birçok mezhep ortaya çıkmıştır. Hariciler, Şia, Mürcie, Kadı Cebriyye, Sünnî, Mutezile vs... Aynı şekilde müslüman düşünürler aleda Grek felsefesine bilhassa Aristo felsefesinin veya kendilerinin aledirdikleri şekliyle «muallimi evvelin» felsefesinin açıklanmasını ve l(metafizik) mes'elelerinin izahına kapılmış olanlar çıkmış ve İslâm dicesinin olgunluk ve tekâmülünün, azamet ve yüceliğinin ancak fekiyafetine büründüğü zaman mümkün olacağını sanmışlar ve bir çokzularla alâkalı te'liflere girişmişler. Bunun neticesinde de Grek felsgibi bir İslâm felsefesi inşâ etmeye çalışmışlar ve Aristo mantığınılayısıyla kısır ve âciz aklâ dayalı bir çalışmayla metafizikî konularıkirler ileri sürmüşlerdir.

«İslâm düşüncesini beşerin bütün varlığına hitap eden bütün e ve arzularına karşılık veren «vahiy» kaynaklı umumî tabiatına uygunkrak müstakil bir kalıba yerleştirmek yerine sadece kendi zihni m kaidelerinin içersine dökmüşler...» (1)

İkinci kısım...

Batı düşünce tarihinde dinle akıl ve tecrübe arasındaki çatışma dördüncü asırdan bu yana dört merhale takip etmiştir. Avrupa akı bu merhalelerde muhtelif fikrî çatışmalara ve bilgi kaynaklarını tasd tirmek için akli kaziyelere şahid olmuştur. Şöyle ki : din ve akıl, h

ELLI

realite bu merhalelerde karşı karşıya gelmiştir. Ve her merhalede bu üç kaynaktan hangisinin doğru ve kesin bilgi kaynağı olduğu üzerinde sualler sorulmuştur. Sonra bu suallere verilen cevaplar yer yer müspet, yer yer de menfi olmuştur. İşte bu suallerden ve bunların çevresinde dönen tartışmalardan, alıp vermelerden bir takım felsefî ekoller doğmuştur.

Orta çağ boyunca dinî doğmalar insanın bütün hareketlerine ve içti-maî çalışmalarına, tabiatı anlamak için sarfettiği gayretlerine hâkim idi. Ve din denince de sadece hristiyanlık kastedilmiş olurdu. Hristiyanlık içinde de yalnız katolik mezhebi kastedilir ki, bununla akla ilk önce papalık gelirdi. Kutsal kitabı açıklama hakkı sadece papalık makamına aitti. Bir de onun meclisinde bulunan yüksek ruhanîler tabakasını teşkil eden ruhanî meclisi üyelerine... Katolik kilisesinin her türlü müesseseleri lâ-hûti bir nizam şekline bürünmüştü.

Onbeşinci asra gelince Haçlı Savaşları başladı. Bu savaşlarla Avrupa-lı zihinlerde yeni yeni görüşler belirmeye başladı. Bir müddet sonra Martin Luther (1453-1546) çıktı ve şeytanın prensipleri adını verdiği papalık ve katolik kilisesinin aklî olmayan prensiplerine savaş açtı. Luther'i müteakiben izleyen Calven'de (1509-1564) aynı münakaşaları devam ettirerek kilise ve kilisenin ileri sürdüğü hürafe halindeki prensipleri reddetti.

Calvin ve Luther hareketiyle hristiyanlık dünyasında fikrî münakaşalar su yüzüne çıktı. Aklî çatışmalar ve felsefî mevzular yaygınlaştı. Bu çatışmalar sonunda din ile akıl birbiriyle bağdaşmaz düşüncesiyle katolik kilisesinin kendine has hristiyanlık dininin şahsında bütün dinler mahkûm ve red edildi.

Nihayet aklın değerinin çok fazlalaştığı XVIII. asrın ikinci yarısı geldi. Bu döneme Avrupa felsefesi tarihinde «Aydınlık çağ» denir. «Aydınlık çağ» da gözetilen esas maksat dîni yönetim sahasından uzaklaştırmak, aklı dînin yerine geçirmektir.

Aşağı yukarı XVIII. asrın sona ermesiyle birlikte aydınlık çağ dediğimiz devrelerde sona erer. Avrupa düşüncesinde XIX. asrın ışıkları görünürken yeni bir düşünce çağı doğmaya başlar. Ne varki bu çağda da yine münakaşa mevzuu değişmiş değildir. Tıpkı önceki çağlarda olduğu gibi üzerinde tartışılan mevzu, dîn, akıl ve tabiat mevzuudur. Fakat XIX. asır diğer asırlardan pozitivistin yaygınlaştığı bir asır olmasından dolayı ayrılır. Pozitivist felsefe bilgi çerçevesi dahilinde ortaya çıkmış, muayyen bir muhitte gelişmiş ve kendisine has temellere oturmuş olan bir felsefedir. Bunun yanında, bir de «aydınlık» çağda belliren «rasyonalist» veya «idealist» felsefenin pozitivist felsefeyi iflas etmekle nitelendirerek ortaya çıkmasını zikretmek gerekir.

Hülâsa, böyle sonuçlandı kilisenin baskısı. İnsan parmağı dokun ve tahrifata uğramış, dinlerin baskısının, insanlar tarafından uydu şeylerin din adı altında kötüye kullanılmanın sonucu bu oldu. Bu kenden kaçış; önce Idealizmi doğurdu. Idealizm de moddü cezir halinde ne karşı gelmeler ve Fiche'nin nazarında aklın yanılmazlığını ilân etmiş Hegel'in görüşüne göre aklın karşısında dini kuvvetlendirmelerle geç gitti. Sonra Comt'un elinde Ruhçu Pozitivizm şekline büründü, en son da da Marks ve Engels'in eliyle Diyalektik Materyalizm'e vardı.

IDEALİZM ve AKIL

İyi ve köklü araştırma yapanlar Avrupa tarihinde karşılaşılan ve karda anlatılan, bu kaypak ve geri adımların neticesinde şunları görür. Kilisenin baskısından kurtulmak için Allah duygusundan kaçanlar sağ hiçbir gerçeğe ulaşmış değildirler. Tabiat ötesinin karanlıklarından kaç bu sığınağa iltica etmişler diye söylenenleri mazur gösterecek veya dik ettirecek hiçbir noktaya bağlanmış değildirler. Idealizm hangi sağ bir esasa ulaşabilmiştir? Gerek Allah duygusundan, gerekse tabiat uzak bir bilgiye dayandırılmış olan akıl neyi ifade eder? Aklın mahi ve özellikleri hakkında bildikleri nelerden ibarettir? Aklın nasıl faaliyet icra ettiğini, nelerin tesirine kapıldığını ve nelere tesir yaptığını bilen midir? Nerede bulunur şu akıl denen şey? Yeri neresidir? Tabiatı ne Kanunu neden ibarettir? Bütün bu suallerin cevabı yok. Hattâ Milâdin asrında bile. Hem pozitivist felsefenin buluşu olan ve kesin olarak ka ettiği bütün ana dâvalarını üzerine istinad ettirdiği temel unsur ne? rek Pozitivistler'in gerekse onlardan sonra gelen Marks'ın dayandığı unsur çelişki prensibidir. Ama bu prensib ne mâna ifade eder? Pratik geri nedir? Mücerred mânâda aklî sözlerden öteye geçebilmiş mi? Hiçbir hususta pratikle alâka kurabilmiş midir?

Fiche çelişki prensibini aşağıdaki şekilde kullanır :

«İnsanın kendi kendisini düşünmesi yakın başlangıç noktasını temsil eder. Bu kendi felsefî düşüncesinin belirttiği gayesinde olduğu gibi, takım neticeler doğuran mukaddimelere benzer. İnsan kendisinin ne olduğunu düşününce yani «Ego», «Egoyu» düşündüğü taktirde ondan meydana gelen «Ego» asıl «Ego»nun kendisi olduğunu kabul eder ve «Ego» olmayan şeyin de «Ego»nun dışında kaldığını kabullenir. Burada «Ego»nun dışında kalan şeylerin varlığına şüphelenir. Fakat «Ego»nun dışında kalan şeylerin varlığına şüphelenen gerçek «Ego»nun varlığında gizlidir. Binaenaleyh kendi varlığında «Ego» olmayan şeyleri taşımasından ötürü hem «Ego»dur, hem de «Ego»nun zıttıdır. Şu halde insanın kendisini düşünmesi insan düşüncesinde üç y

adım doğurmaktadır. Esas itibarıyla mevcut olmayınca insan kendisini «Ego»dan başka bir şekilde düşündüğü takdirde kendimizin dışında kalan eşyayı —yani «Ego» olmayan şeyleri— biz «Ego» yoluyla öğreniriz. Zira «Ego» içerisinde «Ego» olmayan başka gerçekleri de taşır. Buna enaleyh bizim dışımızda olan bu şeyler sadece «Ego»da gizlenmiş olmakla kalmayıp «Ego»nun bir faaliyeti ve üretimi durumundadır» (2).

Şimdi realite olarak «Ego»nun tek bir varlık olduğunu kesin şekilde ifade eden ne vardır elimizde? «Ego» olmayanın varlığının dışında kalması mevcudiyete sahip bulunmaması ve sadece «Ego»nun içerisinde gizli olarak onun bir fonksiyonu neticesi meydana gelmesi ne demektir? Nedir bunun meydana getirdiği şey?

Bu sözler, ne gibi pratik değerler ifade eder? Hiçbir şey. Sadece Fiche'nin sırf bir okul kurmak için ileri sürdüğü aklî muhakemelerinden ibaret. İşte Fiche yukarıda zikrettiğimiz prensibe dayanarak, realiteler dünyasında hiçbir değer ifade etmeyen esasa istinad ederek kendi kaldesini yerleştiriyor. Bu kaideye göre gerçek varlık akıldır ve aklın varlığı başka hiçbir şeyin varlığına dayanmaz.

«Fiche»nin kullandığı tarzda bu prensibin dayandığı mantıkî kaide şudur: Akıl diğer bütün varlıklardan tamamen farklıdır ve kendi başındadır. Varlığı kendiliğindedir. Var oluşundan dolayı vardır. Yoksa başkasının varlığından ötürü değil. Öyle ise aklın mahiyeti yine akılla çözülebilir. Aklın dışında bir şeyle değil. Zira akıl kendi dışında başka bir şeye dayanmış olsaydı bunun mânâsı «Ego»nun dışındakilerin başlangıç noktası olması gerekirdi... Bu ise doğrudan doğruya akli yok saymaktır. Çünkü «Ego»nun dışındakilerin varlığının mânâsı sadece «Ego»nun var olmamasıdır. Yani aklın varlığını reddetmektedir» (3).

Pratik olarak «Ego'nun dışındakilerin» varlığını kabul etmenin, «Ego'nun» varlığını reddetmek mânâsına gelmesi ne değer ifade eder? Ve neden bu kesinlik? Esasen böyle bir muhakemeyi akıl bizzat reddeder. Yeter ki ekollerin esaretinden kurtulabilsin. Zira aklî olarak düşündüğümüz takdirde «Ego»nun varlığını «Ego'nun dışındakilerin varlığını kabul etmek mânâsına gelmesi mantıkî değildir. Zira birinin varlığı diğerinin varlığına bağlı değildir.

Ne var ki maksat kilise ilâhîsinin dışında bir başka ilâhî yerleştirmektir. Evet, papaları, kiliseleri, kardinalleri bulunmayan bir ilâhî... İşte bunun için kâhini ve papazı bulunmayan Akıl İlâhîsi seçtiler. Nihai maksatları da, güttükleri hedefleri de bu idi.

Tıpkı bunun gibi Hegel de çelişki metodunun kullandığı terimlerin dışında yeni terimler kullanarak ortaya atmıştır.

«Fiche» çelişki metodunu aklın hâkimiyetini yerleştirmek için ve tablata karşı olarak bir bilgi kaynağı halinde nasıl kullanmışsa Hegel de aynı metodu aklın değerini kuvvetlendirmek için kullanmıştır. Fichte'nin ortaya attığı çelişki metodunu kullanırken ileri sürdüğü üç terimden Hegel özel ifadeler kullanmış, bunu da tatbik ederken üçlü fikir diye adlandırmıştır. Bu üçlü terimin birisi tez, diğeri antitez, üçüncüsü sentezdir.

Hegel düşünce alanında mutlak akıl adını verdiği bağımsız bir düşünce alanının var olduğunu ve bu mutlak aklın, zâtî bir varlığa sahip olup ve ebedî olduğunu, tabiatın yaratılışından evvel, en son aklın nakişinden önce var olduğunu ileri sürmüştür. İşte Hegel'e göre mutlak Allah'tır. Bu mutlak akıldan tabiat dediğimiz şey doğmuştur. Ve mutlak akıl tabiatın varlığından farklı ve uzak meşallerden meydana gelir. Halbuki mutlak akıl tekdir, mutlak iradeye sahiptir, her türlü kayıddan azadedir. Tabiatın varlığı ile mutlak akıl ortadan çıkmış, yada hududu belirli olmayan mutlak akıl düşünceye intikal etmiştir. Böylece mahdut ve mukayyet bir varlığa bürünmüştür. İşte tabiatın varlığının ilk daireden çıkışı demektir. Bunun için de hem tesadüf hem de zarurîdir. Ve tabiatta hürriyet ve seçme hakkı yoktur. İşte bu düşünceyle tabiat mutlak akıldaki düşünceye karşı ve zıt olur. Mutlak akıl bir «tez» olunca tabiatta buna karşılık «antitez» olur. Düşünce ise önce mutlak akıldan mukayyede geçmiş olur. Veya bir çelişkiden zıddına geçiş yapmış olur. Düşünce, düşünce oluşu itibariyle kendi zıddını ihtiva eder. Ancak tabiatı itibariyle yeniden bir birlik kazanabilmek için gelişir. (Hegel) Çünkü kâinata, tabiat haline dönmekle düşünce birliğini kaydetmiştir. İşte düşünce bunu elde etmek için uğraşır. Tabiatın yeniden elde edilmesi için mücerred akıl ifade eder. Mücerred akıl ise tabiatın sonu ve gayesidir. Binaenaleyh mücerred akıl hem tezin, hem de antitezin bileşiminden (tezin ve antitezin) oluşur (4).

İşte «akıl» ile alâkalı bir sürü iddia... Görülen bir şey var ki; Hegel kendi felsefesi de hayalî ve mücerred düşüncelerle uğraşıp duruyor, fakat bu düşünceyle alâkası olmayan, insan realitesi ile ilgisi bulunmayan, insanın gerçek hayatı ile ilişkisi olmayan hayalî şeylerle uğraşılıyor.

Şimdi de, «Hegel'in, başı üzerinde duran felsefesini ayakları üstünde tutan» iddiasıyla ortaya çıkan Marksın felsefesindeki akıl ile ilgililere göz atalım.

DİYALEKTİK MATERYALİZM VE AKIL

Marks mekanik materyalistlerin ikâr ettiği gibi, aklın varlığını ileri sürmez. Fakat o aklın varlığından önce maddenin mevcudiyetini iddia eder. (Hegel)

ELLİDÖRT

mekle kalmaz, maddeye akıldan çok daha değer ve önem verir. Çünkü ona göre akıl varlığını maddeye dayandırmak mecburiyetindedir. Madde- den ayrı olarak akıl düşünülemez. Netice itibarıyla Marks dinlerin dediği gibi öldükten sonra aklın ve ruhun devamlı yaşamasını kabul etmez.

Aklın maddeye tâbi oluşunu Marks şu şekilde tasvir eder: Akıl mad- denin bir yansımasıdır. Yoksa Hegel'in dediği gibi madde aklın yansıma- sı değildir.

Böyle olduğunu farz edelim. «Noroloji» (Neurology) ilminin bildirdiği ne göre; insan vücudunu meydana getiren hücreler 260.000.000.000.000.000 gibi korkunç bir rakamdan daha fazladır. Bu hücreler küçük bir tuğlaya benzerler. Vücudumuzun iskeleti bunlardan kurulmuştur. Fakat vü- dumuzun tuğlalarıyla topraktan yapılan tuğlalar arasında büyük farklar vardır. İnşaatlarda kullanılan tuğlalar, fabrikalarda yapıldığı gibi kalır. Yıllarca aynı şeklini muhafaza eder. Bir defaya mahsus olmak üzere binalarda kullanılır. Fakat iskeletimizin tuğlaları her dakika değişmek- tedir. Hattâ her saniye... Vücudumuzun hücreleri yok diğerine sürtüne- rek aşınan âletler gibi hızla değişmektedir. İnsan vücudu kendi kendine devamlı değişme halindedir. Bir zaman gelir, vücudun eski hücrelerinden hiçbir şey kalmaz. Çünkü yeni hücreler gidenlerin yerini alır. Bu faaliyet çocukluk ve gençlik çağlarında hızla devam eder... 40-50 yaşlarında ya- vaşlamaya başlar. Bu faaliyet çerçevesinde meydana gelen yenilenmeyi ortalama olarak hesap edecek olursak, her on senede bir defa vukua gel- diğini görürüz. Görünen maddi vücudun yok olma faaliyeti sürekli bir şe- kilde devam eder. Fakat insanın iç âlemi kat'iyen değişmez; hareketleri, âdetleri, hafızası, şuuru, idealleri ve fikirleri olduğu gibi kalır.

Eğer marksistlerin dediği gibi, akıl, maddenin bir yansıması yüksek bir ürünü ise, bu aklın, mahsulü olduğu beyin de dahil olmak üzere insan vücudu hayatı boyunca en azından 5-6 defa değiştiği halde, akıl niçin de- ğişmiyor? Buna verecekleri bir cevapları yoktur. Marksistler her mücer- red oluşun, maddenin mahsulü, yansıması, bir üst fonksiyonu olduğu şek- lindeki izahlarının bilimsellik (1) iddialarıyla uyumadığını her nedense görmek istemiyorlar.

(Devamı gelecek sayıda)

(1) Prof. Seyyid Kutub, İslâm düşüncesi sayfa: 35.

(2) «Modern İslâm Düşüncesi ve Batı Emperyalizmi ile alâkası» adlı eserinden S.: 289-290

(3) Aynı eser sayfa: 290-291.

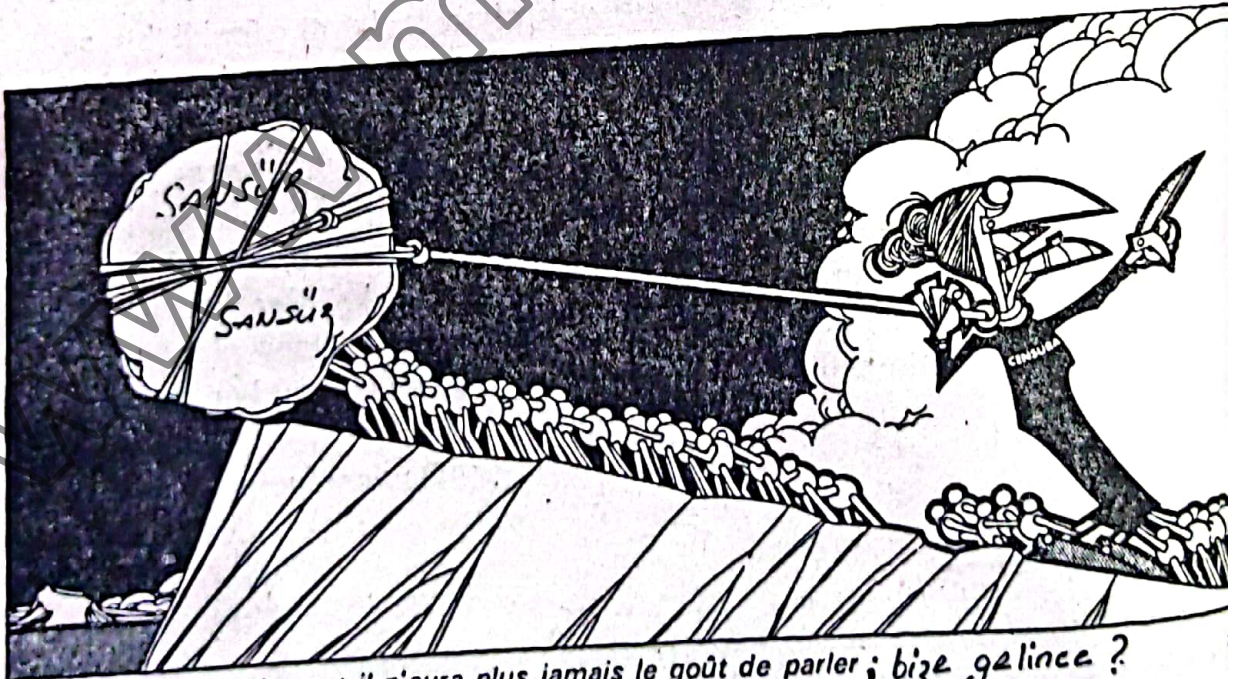
(4) «Modern İslâm Düşüncesi ve Batı Emperyalizmi ile alâkası» S.: 293-295.

Bir
Fransız
Dergisinden

"A FOICE E O MARTELO NA CABEÇA DO OTELO"
Helâ uyanmayan varsa...

Encore un petit effort, et il n'aura plus jamais le goût de parler; bize galince?
(dessin de João Abel Manta)

Yağmur Altında

Mahmud el-Mâhî
Cev : Ha-Fe

Rüzgâr fırtına korku saçan şimşek ve yıldırımlar
Ağlayan bulutların göz yaşları akıyor kayıtsız
Gece siyah elbiselere bürülü kucaklıyor varlığı
Dolunay ki bulut duvarları engeldir yansımaya dünyamıza
—***—

Burada çıplak bir caddedeyim ben... yalın emeller
Elbisem dayanılmaz soğuklar çekiyor rüzgardan vuruyor
Fakat ben koşudayım hayat eyleme itiyor beni
Arkamda küçük çocuklar öpücükler düşünüyorlar benden... evet
Ama ki aç olunca çocuk öpücükler doyurmaz ki onu.
—***—

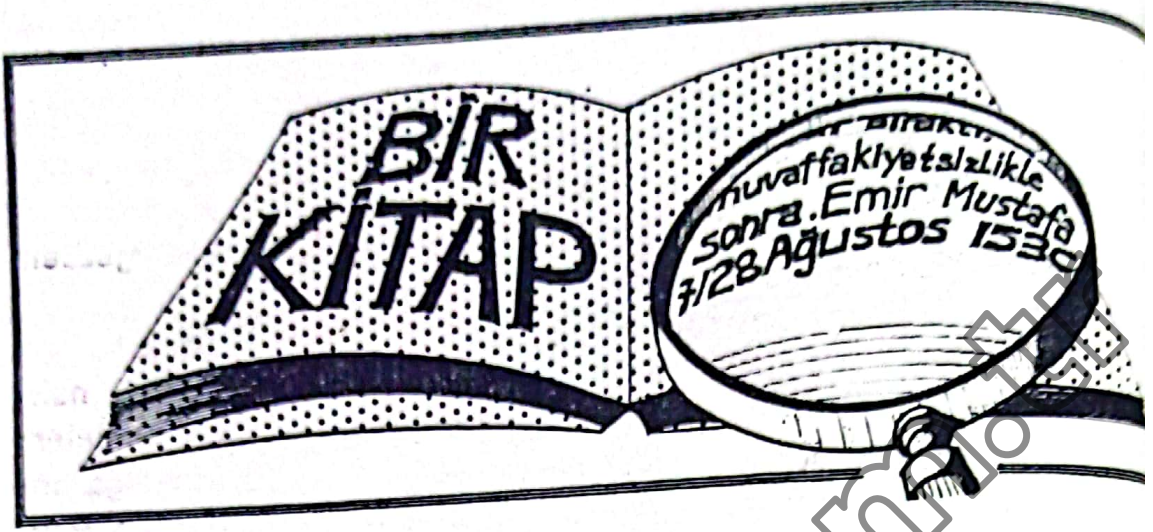
Doyurmak gerek onları emekle... sabah oldu çünkü
Ve ısınmaları... ben bu rüzgârlarda arıyorum ısınmayı
Döneceğim gece yarısı tekrar tatlılıkla ve geri gelen yaşantıyla
Döneceğim akan bir yarayla... yarınsa unutacağım yarayı
Bolluk doluyor duygularıma.. sabah mûsikıysı
—***—

Kış geri döndü... benim atlımsa dönmedi seferden hâlâ,
Kış geri geldi.. yuvamız iki avucunun sevgisine muhtaç
Ben karşılaşma düşüyle yaşıyorum kaderin elinde
Vuruşmanın acılığından gıdalanıyorum.. su içtiğim bardak daha acı
Ah sıcaklığı anıların... yürüyor benimle yağmur altında,
—***—

Çıplak cadde deniz sarstı adımlarımı yumuşakça
Şu bulutların gözleri.. sürgit bir durum.. yorgunluk,
Ey gecenin yüreğinde gören beni.. düşleri kadının
Ben karanlıklar içreyim.. şuurumun yüksekliği ışık dağıtır,
Avucum soğuk dolu.. lâkin ben.. kalbim bir sıcaklık yeridir...

ELLİYEDİ

Çok Sesli Bir Ölüm Üzerine

İSMAİL BO

«Çok Sesli Bir Ölüm» Rasim Özdenören'in üçüncü eseri. Edebiyat Dergisi Yayınlarının sekizinci kitabı. Dört hikâyeden oluşmuş: Çok Sesli Bir Ölüm, Halil, Kan ve Çatışma...

Günden güne gelişen, ilerleyen, yeni isimlerle güç kazanan hikâyemiz; Çok Sesli Bir Ölüm'le de bu gücünü biraz daha artırmıştır. 1960'lerden sonra hikâyemizde güçlü kalemiyle ismini duyurmaya başlayan R. Özdenören, bu eseriyle de sanatının güzelliğini ortaya koymuş; açık anlatım, sade dili ve akıcı üslûbuyla edebiyatımıza yeni bir eser katmıştır.

Eserde, daha çok somut öğelere yer verilmiş; çevre tasviri ve anlatım akıcı bir dille anlatılmıştır. Zaman zaman şiirli anlatım da kendini göstermektedir. Üslûbun akıcı, dilin sade ve anlatımın açık oluşu okuyucuyu yazarın dünyasına sokmaktadır. Bu özelliğiyle eser, her insanın anlayabileceği bir nitelik göstermektedir. Yazar daha çok Anadolu'nun, onun yaşayışını, ölümle mücadelesini konu edinmiş eserinde, (Kan) hariç, ölümle son bulmakta ve okuyucuda derin etkiler bırakmaktadır.

ELLİSEKİZ

İlk hikâye: Çok Sesli Bir Ölüm. Kitaba adını veren bu hikâyede yazar, Anadolu'nun unutulmuş bir köyünde, unutulmuş insanların ölümü mücadelesini anlatır bizlere : «...Böylece yola çıktılar. Kamber, boyğırın yularından tutmuş, onu dikkatle bayırdan aşağı indirirken, arkasından bir ölünün ardından ağlayan çığlıklar koparan kadınların sesini duydu. Bu anda duymak istemediği çılgınca bağırışlardı bunlar. Elinden gelse, tepinmek, kulaklarını tıkamak istiyordu. Ama aynı dikkatle tepeyi aşip gözden yitti.» (Çok Sesli Bir Ölüm, sayfa: 26)

İkinci hikâye: Halil, Suçlu diye görünen, fakat aslında suçsuz bir insanın, suçlu diye yakalanmaktan kaçışı anlatılır hikâyede. Hikâyeyi noktalayan ve Halil'in karısı tarafından jandarmalara söylenen şu cümleler, Halil'in suçsuz olduğunu bir kez daha dile getirir : «Analar kundağa belemiş miydi Halil'im gibisini? (Der, sonra yırtıcı bir sesle haykırır) : Haydin götürün onu. Sürükleyin. Ne duruyorsunuz? Elinize geçti işte, ne duruyorsunuz?» (Çok Sesli Bir Ölüm, sayfa: 54)

Üçüncü hikâye: Kan. Canla, kanla kazandığı yerleri terketmeyen bayla, onun aksini düşünen ailesinin yaşamı konu edilir hikâyede: «Zeynel oğlunun söylediğini duymadı yada hiç aldırmadı ona. Kendi üstüne katlanmış bir ses vurgusuyla :

— Kanım diye mırıldandı.

— Kanın mı?

— Evet, kanım dedi. Zeynel, herkesin terini akıttığı yere ben kanımı akıttım.» (Çok Sesli Bir Ölüm, sayfa: 69)

Dördüncü ve son hikâye: Çatışma. İlk üç hikâyeden apayrı özellikler taşıyan bir hikâyedir bu. Çevre tasviri hareketli ve canlı bir dille anlatılmıştır. Çevresiyle uyuşamayan, ne yaptığını bilmeyen insanlarla karşılaşır hikâyede. Şermin, babasının ve halasının devamlı baskısıyla ruhi bir bunalıma girer. Ailesine karşı hırçınlaşır ve sevgilisine şöyle der : «Dayanamıyorum bu insanlara, yarım kalmış adamlara, nefret ediyorum. Kişilik başkadır, kötü bir kişilik bile bir kişiliktir.. doğru söylüyorsun, istedikleri fiyatı verir ve hesaplarını kapatırsın bunların.» (Çok Sesli Bir Ölüm, sayfa: 140) Şermin ruhi bunalım içinde güç işler yapmaya yönelir ve bunlardan birini yapar. Fakat yaptığı hareketin sonucunda, babasının ölümünü ve sevgilisinin yaralanmasını görünce, çılgına dönerek halasına şunları söyler : «Bütün bunları ben mi yaptım? Yer yüzüne kötülüğü ben mi indirdim?» (Çok Sesli Bir Ölüm, sayfa: 144)

Böylece Çok Sesli Bir Ölüm, gelişen hikâyemize yepyeni bir katkıda bulunmuş; dil, anlatım ve üslûbuyla önemli bir eser olarak edebiyatımıza girmiştir.

Ahmed
Kurucuoğlu

Tedaillerin
İçinden

Daha günbatımına epey bir zaman vardı. Kasaba, yavruları uçmuş yuvası gibi bomboştu. Batıda birleşen doğuya doğru yavaş yavaş ar ve daha sonra birbirine paralel iki dağ silsilesinin arasında kalan kiraz, zeytin, kavak, selvi, şeftali, elma, armut, ayva, nar, ceviz, dut, ü gibi daha çok meyve ağaçlarının yeşil örtüsüyle gündeğusuna doğru yıp gidiyordu. Ta uzaklarda bu yeşil örtü ufukta sisleniyor, harare buğulanıyormuş gibi beyazla yeşil karışımı titrek bir görünüş arz ed du. Bahçelere dağlara hâkim olan bir şey vardı: sessizlik, sükût. Tabla tûsü güneşin verdiği aşırı harareten baygınlaşmışdı. Ne dallarda bir lantı, ne de yapraklarda bir hareket vardı. İçini ferahlatan yeşillik o saydı hayatın bittiliğine inanacaktı.

Cemil Beyin aldığı duş sabahtan beri üçe ulaşmıştı. Ne biçim

ALTMİŞ

lenme, ne biçim tatıldı. Uyku taharrisine müracaat ettiyse de olmadı. Ya nağını koyduğu yastıkta başının kaybolup gldeceği vehmine kapıldı. Zira herşeyi yutan mutlak bir havayı tenefüs ediyordu. Gözleri kapalı olduğu halde başının etrafında ayaklarının sūr'atle döndüğünü bir girdaba kapıldığı zannetti. Bu fikri karıncalanmaya kendini iyice kaptırdı. Olmayan bir şeyin adı da olamazdı. Mademki, mefhûmlar, isimler var, o halde onların hakikatleri de vardı. «İsim, varlıklara ad olan kelimelere denir.» Ta ilk mektep dördüncü sınıfta ezberlemişti. Kimbilir şimdi dünyanın bazı yerlerinde ısınmak için soba yakıyorlardır diye düşündü. Madem ki, teknoloji baş döndürücü bir hızla ilerliyordu da neden şu vadiyi dolduran ağır ve baskın sıcaklığı kovup yerine serin bir hava akımı hasıl etmiyordu? Medeniyet, insana refah getiren, onun mutluluğuna koşan bir baş müstahdemse neredeydi? Sualleri birer ukde gibi gelip geçti. Düşünce zincirinden boşanıp balkona çıktı.

Vadiye baktı, değişen bir şey yoktu, karşı dağların başında duran bulut kümelerine gözü ilişince köpüklü azgın bir dalganın kendisine doğru geldiğini zannetti. Eteklerine doğru gözünü kaydırdı. Gün ışığıyla parlayan köyleri, kızaran kiremitleri, beyaz cismiyle semaya uzanan minareleri gördü. Dağ eteğinde meyilli bir zemin üzerine kurulan kasabanın sırtını dayadığı dağa baktı. Oraya buraya serpilmiş fundalıklar sırtıyordu. Bu insanlar neredeydi, ses sedâ yoktu. Spor kıyafetini giyinip aşağıya indi. Bir Evliyâ Çelebi gözü, bir Evliyâ dikkati olsaydı daha neler görürdü. Yol üstünde sağ tarafta, azametle suskun duran üç çınar ağacına bakakaldı. İstanbul'daki, Bursa'daki çınarların tarihini dinlemeyi çok severdi. Çınarlarda göz kulak arar gibi iyice baktı. Dar bir yolun üstünde duruyorlardı. Ya bu yol istimlak olur da, bu çınarlar yok olursa? Hayal etmek bile istemedi. Yüreği derin bir acıyla burkuldu. Mağlup olmamışlardı, susuyorlardı ama, hal-i dilleriyle, üzerinde durdukları zamanın çeşitli değişik çehrelerini ifşa ediyorlardı. «Eliyor dört yana sakın bir günü —Bir rüyâdan arta kalmanın hüznü— içinde gülüyor bana derinden» mısralarını, duya duya bir çınar, bir tarih duâsıymış gibi okudu mırıldandı. Bunun aksı, asla olamazdı. Tatlı bir rüyâdan uyanan insanın duyduğu hüznün edası çınarlarda da vardı. Bu çınarlardan hâtıralar dinlemeyi o kadar istedi ki... Ama bu şedid arzu, «Hatıralar rüzgârını» istemek gibi bir hülya idi. Tekrar bir daha derinden çalkalandı, sarsıldı.

Tekrar sağa kıvrıldı. Arka dağdan akıp gelen ve vadiye dökülen su damarlarından birinde birkaç çocuk oynuyordu. Çocuklardan bir tanesi: «Yalan yalan» diye, diğer bir arkadaşını iknaya çalışıyordu. Bu hitap Cemil Beyin kendisine ediliyormuş gibi geldi. Acaba neydi? «yalan» olan. Münevverinden münevver namzedine kadar ekseriyetle bütün okumuşlar

ALTMİSBİR

sloganın adamıydılar. Bu zannın ve düşüncenin verdiği acıyla yüreği kere daha burkuldu. Çocuklar da mı bu pratiğin kurbanı idiler? İzah meden araştırmadan «yalan» veya gerçek deyip kestiriveriyorlardı.

Bu tedâî ile yalanlar üzerine kurulan, ağır aksak yürüyen hayatı lile koyuldu. İlerde dükkanların çevresinde sıralandığı dâirevî bir meydanı vardı. Bir çınar ağacının altında birkaç manav karpuz satıyor di. Küçük bir havuzda bir fıskiyenin altına birkaç karpuz atmışlardı. Cemil Bey yaklaşınca : «Tatlı karpuz, kan karpuz! kesmece kesmece abi.» seslendiler. Cemil Bey hiç oralı olmadı. Bir kahvenin önünde yaşları 40 civarında beş kişi iskemlelere oturmuşlar ve şapkalarını masanın üzerine bırakmışlar, elleriyle başlarını yüzlerini kaşıyorlardı. Cemil Bey Allah selâmıdır deyip yanlarına yaklaştı.

— «Esselâmüaleyküm» dedi. Mırıltılı bir şekilde «âleykümselâm» diler. Kahvenin camında «Tuborg kral bira lüks bira» diye bir reklâm vardı asılıydı. Suyun kaynağını sordu. Buradan doğru git dediler. Arkadan uyuşuk, uyuklu, oyuk, fersiz gözleriyle insanların kendisini takip ettiklerini hayal ederek devam etti. Bir çeşme geniş yalağından etrafı sular taşıyordu. Ön cephesindeki mavi, yeşil, firûze çinilerin bir kısmı düşmüş müydü acaba? Şırıl şırıl akıyordu. Kitabesini okumaya çalıştı. Te sindeki mermerler çoktan aşırılmış olacaktı ki saçaksız bir vaziyette keliyordu. «İş bu hayrat merhum eşraf-ı beldeden Katırcızâde Hacı İsmail Ağanın vakfiyesindedir, 1927» Zamana karşı mukavemet eden, kopmuş yan son halkalardan birisi de bu çeşme diye düşündü.

Bu hayaller, ihsaslar, fikirler ve müşahedeler Cemil Beyi iyiden iyine ihata etmiş ve durmadan kamçılıyorlar, tahrik ediyorlardı. Belki de emirini kolunu hareket ettirip şahadet parmağıyla birtakım işaretler yapıyordu. Ve dudakları kimbilir kaç defa kıpırdamıştı. Hiç mukavemet edemeyen bir yaprak gibi bu mülâhaza rüzgârına kapılmış gidiyordu. Küçük bir deriden akıp gelen derenin yanına gelmiş tahta köprüden geçmişti. Deriyi sağ tarafına alarak kaynağa doğru yürümeye başladı. Böylece bir müddet yürüdü.

«Eğlencelik eğlencelik!» diyen bir ihtiyardan ikibuçuk papel sayıraz nohut ve ayçiçeği aldı. Kiraz festivallerinin yapıldığı parkımsı yerdeki kanapelerden birine oturup hem derenin şırıltısını dinlemek, hem de eğlenceliğini yemeği düşündü ise de sonradan vazgeçti. Burası hayli serindi. Çam ve çınarlarda Ağustos böcekleri sanki bir yere kalmış gibi alabildiklerine bağıyorlardı. Dereye kasalarla atılmış biral meşrubatlar, karpuzlar biraz sonra yenilecek dikileceklerdi. Su, tabii ağaçlar kendi asliyeterini ve saffetlerini koruyorlardı. Otolar ağaç gölgesinde bekliyor, aileler çoluklu çocuksuz yerlerde, masa etrafında yiyorlar içiyorlardı. Cızbızların kokusu yükseliyor, etrafa yayılıyordu.

ALTMİŞİKİ

İnsanlar eğleniyor, yiyor içiyordu. Arabası vardı, parası vardı. Kadınlarda ruhlar mı uçuyor yoksa etekler mi? biraz düşünmek gerekti. Cemil Bey bir an kendisini bir çölde kaldığını, uzaktan bu arabalardan birinin geçtiğini ve el kaldırdığı halde almadıklarını tasavvur etti.

Biraz önce 1927 tarihli Hacı İlyas Ağanın çeşmesinin kitabesini okumuştur. «İşbu hayrat... vakfiyesidir» diyordu. Arabalarla çeşmenin mukayesesini yaptı. Acaba Hacı İlyas ağanın nesli mi tükenmişti? Yoo bu asla olamazdı. Hep bunlar teceddüt adına, daha iyi, daha müreffeh bir hayata kavuşmak için yapılmamış mıydı? Hacı İlyas Ağayı buna mecbur eden neydi? «Eşitlik, demokrasi, zümre hakimiyeti, gibi meydan nutuklarını, yürüyüşleri, protestoları» ve tahsil hayatında gördüklerini, duyduklarını düşündü. Bunlar birer neticeydi ve kendilerine göre birer hüviyet kazanmışlardı.

Parmağını akan suya batırdı. Buz gibi, sudaki akıcılık, güzellik, tat, cazibe nereden neş'et ediyordu. Oda mı bir ruh taşıyordu yoksa? Doğrusu bunu hiç düşünmemişti. Madem ki insan ruhuyla nane ruhu arasında hiçbir fark yoktur diye iddia ediyorlardı. Acaba suyun ruhu hangi sınıfa dahil edilebilirdi. Bu ruh, bütün insanlara, hayvanlara, ağaçlara neden siyaset etmiyordu?

Ayaklarının altından çakıtaşlarının yuvarlandığı dik bir yamaca tırmandı. Yüksekten düşen suyun verdiği leziz bir dünyanın eşliğinde olduğunu farkederek oracığa oturdu. Aşağıya baktı, insanlar, arabalar yerliyerinde idiler. Yüzüne vuran serinlik, dalga dalga bütün benliğini sarıyordu. Gözünde, uzayıp uzayıp kaybolan ve sonra akıp giden sudan gayri birşey yoktu. Böceklerin seslerini, insanların kahkahalarını da artık duymuyordu. Vücudu, bütün hazları, saadetleri iyiden iyiye emmiş ve süngerleşmişti. Daha çok nefes alıp veriyordu. El yordamıyla göğsünü, kollarını masaj ediyor, vücudunun olup olmadığını yokluyor arıyordu. Fuzuli'nin ızdırıp ve iştihakla yazdığı «Su Kasidesini» bir kere daha okudu. Artık gökyüzü koyulaşverdi bir renge bürünmüştü. Ay dağ yarıklarında açan bir gül gibi daha yeni görünmeğe ve kırmızılaşmağa başlıyordu. Ay ışığının sırta şifâ olduğunu bildiği için, uzun müddet bakmadı. Sırtını aya verdi. Her şeyi özünde aramak gerek diyordu. Benliği o kadar özleşmişti ki...

Çınarlar, çeşmeler, sular, vakfiyeler, hepsi sâf hepsi, hayatî hepsi büyük diyordu hepsi serin, hepsi hafif, hepsi zarif diyordu.

Çarşafı üzerine çekerken gecenin saadetini de kendisine örtü ediyor ve ona sarılıyordu. Bir yandan da «hayırlar fethola, şerler defola, sabah ola hayır ola!» diyerek yavaş yavaş suların derinliğine gömülüyordu.

MUSAHABE

Alışılmış kelimeler ve lafızlar, alışılmışlıktan kurtarılmalı ve kendimizi de ondan müptelâlıktan tecrid etmeliyiz artık.

«Mârûzat»; hep böyle başlanır umumiyetle. Bir zaafiyetin bir aczın, bir yenilginin bir ezikliğin, telafisi için ve onu muvaffakiyet noktasına irca etmek için kullanılan süsürü elfaz.

Bugün şartlar çok değişik, hava bambaşka. Dolayısıyla söylenecekler, yapılacaklar da bir değişiklik arz etmeli. Eğer yapılacaklar, söylenecekler, hakkında muvaffakiyetiniz var ise burada bir hususiyet gizlidir. Esrar kapısını açmalı ve o gizliyi tahlil etmeli herşeyden önce.

Evet mârûzattan bahsederken esrarlar arasında kendimizi de kaybediyorduk nerdeyse ve mârûzatomuzu açıklamaya fırsat bulamayacaktık. Bugün, yeni değil ama solmuş eskimez pörsümez, bir eski; her an gözünüzün önünde, hayalinizde, hafızanızda, kâğıtınızda olan bir «Millî Gençlik» Mecmuanız var elinizde. Bu defa tasvir mes'elesinde güçlük çekmeden şahsiyetlerin zevklerine tevdi edelim ve birkaç şeyden bahsedelim isterseniz :

«Millî Gençlik», birkaç aylık aradan sonra tekrar neşriyat plâtformundaki koltuğuna oturmayı başarmıştır Allah'ın izniyle. Bu sayıdan itibaren, gerek, idarî gerek neşriyat ve gerekse yazar kadrosu bakımından oldukça güçlü telâkki ettiğimiz bir teşekkül mecmuada vazifeye başladık. Önce Allah'ın (C.C.) sonra da sizin yardımlarınızla yapıcı tenkitlerinize mevcudu muhafaza etmek değil, her gün bir değişim ve tekevvün mefkûresi ile azim ve kararlılık metodu üzerinde tesbitimizi yaptık.

Şekilde ve muhtevada farkedeceğinizi umduğumuz değişikliklerle mecmuayı süs takdim ettik. Bu tâlî mes'eleler üzerinde esas mes'elemizi mutlak dâvamızı, tek nizamımızı, fikre müteallik bir tarzda tebliğ etmeye çalıştık ve çalışacağız.

Dâvamız, hiçbir kimsenin inhisarında değildir. Ancak, geleceğin temel taşı, hayatın remzî, «Millî Gençliğin» İslâmcı cemaatin esas sesi, «Millî Gençlik» Mecmuası Hakkı ve doğrunun müdafî noktasında zirveleşmeyi hedef telâkki etmiştir. Bu hedef, ilâhî tedâfîlerin insanlara nakşedilmesinden başka bir şey değildir. Maksudumuz, gerçekle hakim kılmak ve bu minvalde münferit münakaşaların ötesinde cemiyet cemiyet ruhu temaslarını ifşa etmektir. Madde saltanatını kırmak ve ilâhî bir «emr» olan «Ruh» hak kimiyetini mutlak ölçüde kaim kılmaktır. İşte mes'elemiz.

Bu gayretin semeresini Allah'ın tevfiği ve nusret'ini sonrada sizin alâkanızı bekleyerek müşahede edelim inşallah

FEVZİ BAYRAKTA

Deprem dolayısıyla doğuluya ancak uzanabilecek eller nereye takılıyor ?...

müminin derdi ile dertlenmeyen bizden değildir.

(HADİSİ ŞERİF)

SUUDİ ARABİSTAN: 85 MİLYON
KUVEYT: 17 MİLYON YARDIM
BAĞIŞLAR: 13 MİLYON
BALHAWADAN YARDIM
HACILARINIZ: 10 MİLYON
VELSİ KÖŞ: 2,5 MİLYON
TENCİNAN
51.13 MİLYON

DEPREME YARDIM
KAMPANYASI

10 Derecelik depreme mukavim meskenler yapalım ...12.13.14 derecelik depremlerin olmayacağını kim temin edebilir ?...

KORUTÜRK'E GÖRE
Doğasal afetlerin en
insafsızlarından